

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: ČJ - HU

České děti a slovenština
Czech children and Slovak

Bakalářská práce: 10-FP-KČL-B-43

Autor:

Petra Venghová

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Jarmila Sulovská

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
65	18	0	0	11	8

V Liberci dne: 24. dubna 2012

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCÍ

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra českého jazyka a literatury

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Petra Venghová

adresa: Mimoňská 283, 471 27 Stráž pod Ralskem

studijní obor (kombinace): Specializace v pedagogice (ČJ-HU)

Název BP: **České děti a slovenština**

Název BP v angličtině: **Czech children and Slovak**

Vedoucí práce: Mgr. Jarmila Sulovská

Konzultant:

Termín odevzdání: Duben 2012

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 26. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP:	ČESKÉ DĚTI A SLOVENŠTINA
Vedoucí práce:	Mgr. Jarmila Sulovská
Cíl:	Prostřednictvím dotazníku zjistit, jak žáci na ZŠ vnímají slovenský text a zda mu rozumějí. Na základě vybraných textů a vhodně navržených aktivit s nimi spojených, pomoci žákům nalézt cestu ke slovenštině.
Požadavky:	Sestavit výběr vhodných ukázek ze slovenské literatury a tisku, s nimiž bude možno při vyučování pracovat. Najít tentýž text v češtině a slovenštině a porovnat je. Připravit hravé aktivity k osvojení a k procvičení slovenštiny.
Metody:	Průzkum a jeho vyhodnocení, studium odborné literatury, výběr beletrie, tvorba her , kvízů, křížovek aj. materiálů k osvojení slovenštiny.
Literatura:	<p>SVOBODOVÁ J. Rozumíme si ještě navzájem? In: Slovo a obraz v komunikaci s dětmi. Ostrava: OU, 2003. s. 10 - 16.</p> <p>KESSELOVÁ, J.; PALENČÁROVÁ J. Slovensko-český pasivní bilingvismus dětí a mládeže v premenách času. dtto, s. 5 - 9.</p> <p>KOPECKÝ, K. Slovenština v mezipředmětových vztazích a současná škola. In: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ. Olomouc: UP, 2005. s. 95 – 101.</p> <p>KROBOTOVÁ, M.; STOFFA, J. Srovnávací typologie česko-slovenských ustálených slovních spojení z hlediska osvojovacího procesu. . In: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ. Olomouc: UP, 2005. s. 119 – 123.</p> <p>KROBOTOVÁ, M. ; STOFFA, J. Zrádná slova v slovensko-českém kontextu. In: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ. Olomouc: UP, 2004. s. 51 – 56.</p> <p>ROLLEROVÁ, A. Kategória menného rodu v slovenčine a češtine. In: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ. Olomouc: UP, 2005. s. 230 – 203.</p>

Čestné prohlášení

Název práce: České děti a slovenština
Jméno a příjmení autora: Petra Venghová
Osobní číslo: P08000921

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 24.dubna 2012

Petra Venghová

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala Mgr. Jarmile Sulovské za odborné vedení bakalářské práce a za odbornou pomoc při jejím vypracování. Zároveň děkuji všem žákům a studentům, kteří vyplňovali dotazníky.

Název bakalářské práce: České děti a slovenština

Název bakalářské práce: Czech children and Slovak

Jméno a příjmení autora: Petra Venghová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2011/2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jarmila Sulovská

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala tím, jak české děti rozumí slovenskému jazyku. Cílem práce bylo pomocí dotazníků zjistit, jestli děti rozumí některým slovenským výrazům a větám. Práce byla založena na dotaznících, které autorka sestavila na základě dotazníku z Ostravské univerzity z roku 2003.

Dotazníky byly rozdány do několika českých škol v Liberci a jeho okolí. Práce obsahuje jejich celkové vyhodnocení.

Součástí práce bylo také vyhledat vhodné ukázky ze slovenské literatury, s nimiž by bylo možné pracovat při vyučování.

Bakalářská práce obsahuje kapitolu o Československých dějinách a také kapitolu věnovanou slovenské gramatice. V práci je také obsažena část věnovaná dnešnímu kontaktu se slovenštinou.

Klíčová slova: slovenština, Československo, historie, slovenská gramatika, česko-slovenské projekty, dotazník, ukázky, slovenská literatura.

Název bakalářské práce: České děti a slovenština

Název bakalářské práce: Czech children and Slovak

Jméno a příjmení autora: Petra Venghová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2011/2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jarmila Sulovská

Annotation:

The aim of this Bachelor Thesis is to find out how Czech children understand the Slovak language. It is based on questionnaires which are focused on the understanding of some Slovak expressions and sentences. These questionnaires go from other questionnaires from the University of Ostrava in 2003.

Questionnaires were distributed to several Czech schools in Liberec and its close vicinity. It also includes the overall evaluation.

Moreover, this work deals with searching for suitable examples of Slovak literature which could be applied at schools during classes.

Finally, the Bachelor Thesis also contains a chapter of the Czechoslovak history and Slovak grammar. In addition, there is also a part devoted to a contact with the Slovak language nowadays.

Key words: Slovak language, the Czechoslovak, history, Slovak grammar, Czechoslovak projects, questionnaires, examples, Slovak literature.

1. ÚVOD	9
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2. 1 Vznik Československa	11
2. 1. 1 Historický přehled vzniku státu od 6. do 19. století	11
2. 1. 2 Ustavení Československé republiky a její vývoj	15
2. 1. 3 Rozdělení Československa	19
2. 2 Přehled slovenské gramatiky	20
2. 2. 1 Podstatná jména a jejich skloňování	21
2. 2. 2 Přídavná jména a jejich skloňování	24
2. 2. 3 Zájmena	26
2. 2. 4 Číslovky	28
2. 2. 5 Slovesa	28
2. 2. 6 Příslovce	30
2. 2. 7 Předložky	30
2. 2. 8 Spojky	30
2. 2. 9 Částice	31
2. 2. 10 Citoslovce	31
2. 3 Dostupnost slovenštiny v České republice	31
2. 3. 1 Dnešní situace a kontakt se slovenštinou	31
2. 3. 2 Projekty komerčních televizí	32
2. 3. 3 Česko-slovenská Superstar	33
2. 3. 4 Talentové soutěže	33
2. 3. 5 Nové česko-slovenské projekty	33
2. 3. 6 První česko-slovenský projekt	34
2. 3. 7 Každodenní kontakt se slovenštinou	35
3. PRAKTICKÁ ČÁST	37
3. 1 Úvod k praktické části práce	37
3. 2 Grafické vyhodnocení dotazníků	40
4. DOPORUČENÍ DO PRAXE	56
5. ZÁVĚR	61
Seznam použitých zdrojů	65
Seznam příloh	66

1. ÚVOD

Téma této práce zní „České děti a slovenština“. Autorka ho zvolila kvůli zájmu o tuto problematiku. Dříve Česká republika a Slovenská republika býval jeden stát, kde si lidé navzájem rozuměli. Uplynulo několik let od jejich rozdělení. Zajímali jsme se o to, jaká je situace dnes. Rozumí ještě dnešní děti slovenštině? Mají vůbec zájem jí rozumět? Právě na tyto otázky se autorka snaží v následující práci nalézt odpověď.

Cílem této bakalářské práce je prostřednictvím dotazníku zjistit, jak žáci na základních a středních školách vnímají slovenský text, jak mu rozumějí a jak je možno na základě vybraných textů a vhodně navržených aktivit s nimi spojených, pomoci žákům nalézt cestu ke slovenštině. Práce obnášela také sestavení výběru vhodných ukázek ze slovenské literatury a tisku, s nimiž bude možno při vyučování pracovat. Autorka se snažila najít tentýž text v češtině a slovenštině a porovnat je, popřípadě připravit hravé aktivity k osvojení a k procvičení slovenštiny.

Úvod teoretické části práce se zabývá dějinami Československa. V této kapitole jsou přiblíženy dějiny našeho státu ještě před tím, než se osamostatnil. Budou nás zajímat především události před rokem 1993, tedy před vznikem státu Česká republika. Pokusíme se nastínit nejdůležitější informace týkající se Československa a také jeho fungování.

V další části práce se zaměříme na slovenský jazyk a jeho gramatiku. V malém shrnutí se budeme zabývat slovenskou abecedou, slovenským skloňováním, časováním a podobně.

Součástí této práce je také praktická část, v níž autorka využila dotazníků rozdaných do různých českých škol.

Dotazník byl sestaven na základě dotazníku z roku 2003, který připravila Pedagogická fakulta Ostravské univerzity. Materiál pro ostravský dotazník byl sestaven z náhodných dialogických replik slovenského televizního filmu, který byl vysílán pro české diváky. Námětem dotazníku byla slova denní potřeby a také slova, která mají v češtině jiný význam než ve slovenštině.

Sama autorka bakalářské práce dotazník z Ostravské univerzity rozšířila o další výrazy a také o část, která se týkala slovenských umělců. Součástí dotazníku je také část, která zjišťovala zájem dětí o slovenský jazyk. Bohužel děti odpovídaly, že jim stačí vědomosti, které mají. A právě to je podle našeho názoru škoda. Proč dnešní děti a mládež nerozumí nám tak blízkému národu? Slováci se nám stále více vzdalují a dnes jsou v České republice považováni za cizince.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2. 1 Vznik Československa

V této části bakalářské práce se autorka snaží stručně nastínit dějiny, kulturu a historii vzniku Československa. Nejběžnější definice pojmu kultura říká, že je to souhrn hmotných a duchovních hodnot vytvořených lidmi, v procesu historického vývoje. Civilizace se chápe jako synonymum pro kulturu nebo její část, méně často jako protiklad kultury. V celé historii je tedy důležitý vztah společnosti a kultury.

2. 1. 1 Historický přehled vzniku státu od 6. do 19. století

V šestém století přišli do Podunajské nížiny asijské kočovnické kmeny a založili zde svoji říši. Slovanské kmeny se začaly proti nim sjednocovat a ve druhé čtvrtině sedmého století vznikl na tomto území první státní útvar tzv. Sámova říše.

Od osmého století dochází u Slovanů k procesu sjednocování kmenů a vznikají kmenová knížectví, ve kterých se utváří feudální vztahy. Sjednocením Slovanů na dnešním území Moravy a Slovenska vznikla Velkomoravská říše. V devátém století přišli na Moravu dva věrozvěsti Cyril a Metoděj, kteří sestavili slovanské písmo /hlaholici/ a šířili také křesťanství. Velkomoravská říše získala od papeže i vlastní církevní samosprávu. Přesto toto období bylo zahlceno neustálými válkami s východofranskou říší a slovanské kmeny začaly od Velké Moravy postupně odpadat. Po roce 906 zprávy o Velkomoravské říši mizí. Slovanské obyvatelstvo naší vlasti bylo rozštěpeno na dvě skupiny, které potom dlouhá století šly jinými vývojovými cestami a žily podle odlišných historických podmínek. Tím se již před tisícem let počaly vytvářet první předpoklady ke vzniku dvou národností, české a slovenské.

Češi již v desátém století dokázali vytvořit samostatný stát, který sílil, ale neustále se potýkal s okolním německým živlem. Tato skutečnost měla

velký vliv pro upevňování české národní pospolitosti. Naproti tomu Slovákům se nepodařilo vytvořit samostatný stát a byli podrobeni státem uherským. Po dlouhá staletí žily tyto dva národy odděleně, ale vztahy mezi nimi nebyly nikdy zcela zpřetrhány, zůstaly zachovány styky hospodářské i kulturní. Podvědomě se tak udržovalo nejbližší příbuzenství a odvěká sounáležitost obou národů. Oba národy prožily samostatně i období feudalismu, ale rychlé střídání panovníků podlomilo mezinárodní pozici českého státu. Kultura českého státu desátého století se rodila pod vlivem slovanské kultury velkomoravské. Pozdější zásahy přívrženců latinského křesťanství měly však za následek zničení velké části staroslověnské literatury. V tomto století bylo slovanské obyvatelstvo rozděleno do tří státních útvarů – Východofranské říše, Velkomoravské říše a Bulharské říše. Nájezdy Maďarů a rozpad Velkomoravské říše znamenají pro slovanské obyvatelstvo podstatnou změnu života.

Dalším velkým úsekem v historii se stalo třinácté století, které bylo politicky ucelené mezi lety 1197-1306 a patřilo do období českého středověku. Politickou scénu ovládla knížata a králové z rodu Přemyslovců. Toto období zcela změnilo podobu českých zemí, český stát výrazně zasahoval do celoevropského vývoje. Zůstala zachována úzká provázanost Čech a Moravy, česká monarchie zachytila progresivní trendy a ocitla se ve výhodné situaci, nejen vůči východním sousedům, ale také ve vztahu k říši, která upadla do stadia rozkladu na malé celky.

K dějinám Slovenska se však nedochovaly žádné písemné zprávy a většina území byla přiřčena k přemyslovskému státu. Druhá čtvrtina třináctého století přinesla zásadní změnu v národnostním složení obyvatel českých zemí. Slovanská česká monarchie začala zapojovat do svého vzestupu také nové obyvatelstvo mluvící německy, jehož podíl stále narůstal. Němečtí měšťané, klerici, biskupové po staletí působili v přemyslovských službách. V roce 1306 vymřel přemyslovský rod. Sousední státy nebyly schopny zasahovat do poměrů v českém státě. Polsko bojovalo o svou existenci a Uhry byly vyčerpané dlouhou feudální anarchií. Český stát byl také poměrně dobře vnitřně konsolidovaný a díky aktivní lucemburské politice se dostal i na mezinárodní politickou scénu. Pražské biskupství bylo povýšeno na arcibiskupství a v srpnu roku 1346 se Karel IV. stal českým králem. V této

době došlo k velkému hospodářskému rozmachu a Karel IV. rozšířil české království i ve Slezsku a Horní Lužici, s cílem upevnit velmocenské postavení dědičných zemí. Prostředkem mu byla sňatková politika, diplomatické umění i peníze - málokdy válečné výpravy. Před smrtí rozdělil Karel IV. říši mezi své syny, ale Ti již nedokázali udržet vratkou rovnováhu sil a došlo k dalším konfliktům. Rozpory vyvrcholily výbuchem lidové nespokojenosti – husitským revolučním hnutím.

V červenci 1419 došlo v Praze k defenestraci a pražský lid se zmocnil moci ve městě. Čeština byla stále více používána nejenom v úředních záležitostech. Monopol církve byl zlomen od vzniku Karlovy univerzity stále větší počet Slováků studoval v Praze. Rektorem pražské univerzity se stal Jan Hus, který šířil reformní myšlenky. Vzdělání bylo možné získávat na klášterních i městských školách. V této době došlo také k největšímu rozkvětu hudby a lidového zpěvu. Široce se rozvíjela vzdělanost, hlavně znalost bible a čeština se stala úředním jazykem.

Na počátku patnáctého století se v podstatě dokončil vývoj české státnosti. Ve druhé polovině tohoto století ovládal život nový směr – humanismus, opírající se o antické vědy a literaturu. V druhé polovině patnáctého století došlo i na Slovensku k velkému rozkvětu královských měst, zejména na východě země. Slovenští studenti, kteří studovali v Praze, zprostředkovávali styk všech myšlenek slovenské veřejnosti.

V následujících letech nastala doba jagellonská, představitelé politického života chtěli přispět k řešení obtížné situace, do které se české země dostaly při pokusu obhájit nové, kališnické vyznání před ostatní, stále katolickou, Evropou. Smrtí Ludvíka Jagellonského vymřel jejich rod, a tím se uvolnil trůn český i uherský. Následně na něho usedl Ferdinand I. Habsburský, ten však zatlačil pozici panstva do pozadí a založil centralizovanou monarchii. Dobu předbělohorskou lze nazvat dobou dramatických zvrátů, bezuzdného veselí, velkých majetkových vzestupů i pádů, kulturního rozmachu i existenciální tísně.

Ve druhé polovině šestnáctého století usedl na trůn Rudolf II. a Praha se stala hlavním městem habsburského soustátí. Císař miloval umění a do města povolal umělce, vědce a alchymisty z celé Evropy. Velkého rozmachu doznalo i literární dění a také odborná literatura. Po bitvě na Bílé

Hoře však kulturní život skomíral a většina představitelů inteligence byla nucena odejít do zahraničí. V této době se vedou také neustále boje i v královských Uhrech včetně Slovenska, přes které vedla při všech povstáních válečná linie.

Následná třicetiletá válka velice poznamenala hospodářský i kulturní život v českých zemích, došlo k obrovským ztrátám lidské populace. V sedmnáctém století se změnilo i sociální postavení poddaných a došlo k jejich znevůli. Venkovský lid se stal jediným nositelem třídního boje.

Do popředí společnosti se stále více dostávala církev a na místo šlechty se tlačili feudálové. Habsburkové se orientovali na boj proti Turkům, kteří obléhali Vídeň, a za vydatné pomoci polských vojsk byli Turci poraženi a opustili celé Uhry. Po ukončení válek se České země otevřely světu, často i nedobrovolně. Mnozí Češi odešli do emigrace a řada cizinců se zde naopak usadila. I nadále se rozvíjela literatura a zejména lidová tvorba. Došlo i k fanatickému ničení tzv. kacířských knih. I ve slovenském kulturním životě byla překonána renesanční kultura a nastoupila kultura barokní. Jak v Čechách, tak i na Slovensku jezuité podporovali a organizovali divadelní představení s církevní tematikou.

V 70. letech osmnáctého století se potom zvedla velká vlna odporu proti robotě a nevolnictví, které bylo následně roku 1781 zrušeno. Koncem století došlo k rozkladu feudálních vztahů, v průmyslu i v zemědělství se začal projevovat pokrok v technologických postupech. Růst kapitalistických vztahů vedl ke vzniku nových společenských tříd – buržoazie a proletariátu, které se začaly vytvářet v první polovině devatenáctého století. Do rukou buržoazie postupně přecházelo vlastnictví nejdůležitějších výrobních prostředků – továren. Francouzská buržoazní revoluce sice smetla poddanství, ale utvrzovala lid v naději, že padne nadvláda šlechty a půda bude rozdělena mezi drobné rolníky. Docházelo k mnoha povstáním, zejména na Slovensku. Také průmyslový proletariát vyjadřoval svoji nespokojenost a docházelo ke stávkám, které byly namířeny hlavně proti zavádění nových strojů. Přesto však i na počátku devatenáctého století vzrostl okruh učenců českého i slovenského původu, kteří psali spisy na obranu českého jazyka a vznikala významná díla o kultuře i o minulosti národa, která byla stále ještě psána

prevážně latinsky nebo německy. Trvalo ještě mnoho dalších desetiletí, než se opět podařilo oživit starý český literární jazyk.

Starší generaci osvícenců vystřídala mladší generace představitelů národního obrození a ta byla mocně ovlivňována hnutím romantickým. Velkou úlohu v této době sehrálo také divadlo a v Tylově lidové hře Fidlovačka poprvé zazněla píseň „Kde domov můj“ . Na Slovensku byl rozvoj kulturního života mnohem složitější, protože slovenská inteligence byla početně mnohem slabší než v Čechách a déle se zde udržovaly nářeční zvláštnosti jednotlivých krajů, což stěžovalo vytváření jednotného spisovného jazyka. Až v roce 1843 byl položen základ novodobému slovenskému spisovnému jazyku. Mladá generace vedená Ludovítem Štúrem zvolila za spisovný jazyk nářečí středoslovenské. I v Čechách nastoupila mladá generace, která se na sklonku padesátých let sdružila kolem almanachu Máj. V období od konce osmnáctého století do šedesátých let devatenáctého století byly položeny pevné základy k novému vývoji české i slovenské společnosti a kultury.

Na sklonku čtyřicátých let devatenáctého století dozrávaly v mnoha evropských zemích podmínky pro revoluční hnutí. Slovenští i čeští politici chtěli s ostatními slovanskými národy v monarchii bojovat proti národnostnímu útlaku. Chtěli přeměnit Habsburskou monarchii ve federaci rovnoprávných národů. V Praze se sešel Slovanský sjezd a pod vlivem radikálního křídla se protestovalo proti národnímu útlaku Slovanů. V Praze vzplanulo v červnu 1848 lidové povstání, kdy poprvé v našich dějinách vystoupil proletariát jako aktivní činitel. V tomtéž roce bylo také zrušeno poddanství a došlo k oživení politického života v Čechách. V šedesátých letech byla potom česká politika plně v rukou liberálů, ale ti se postupně rozpadli na dvě křídla. V roce 1890 nastoupil proletariát a nadcházející devadesátá léta byla opět plná třídních bojů .

2. 1. 2 Ustavení Československé republiky a její vývoj

V období první světové války v letech 1914 – 1918 se začalo projevovat velké masové socialistické hnutí. V listopadu 1917 přišly první zprávy o Velké říjnové socialistické revoluci v Rusku, která zapůsobila na české i slovenské zajatce, kteří odmítali bojovat za zájmy Rakousko-Uherska.

Válečný a politický pád císařského Německa uvolnil v roce 1918 středoevropský prostor pro ustavení Československé republiky. Největším problémem pro vývoj mladého státu však představovala skutečnost, že stát neměl ještě vytvořené mezinárodně uznávané hranice. Integritu českých zemí ohrožovali v pohraničí od samého počátku Němci, jejich sudetoněmecká politika, která se orientovala na vytvoření „velkého“ Německa. Nejasné byly i hranice s Polskem, ale nakonec si sporné území oba státy rozdělily. 30. května 1918 se české i slovenské krajské spolky dohodly o zřízení společného státu i jeho podobě. 8. října 1918 přijali Pražané zprávy o dohodových mírových podmínkách s Rakousko-Uherskem. 14. listopadu 1918 se Národní výbor prohlásil za revoluční Národní shromáždění a jeho úkolem bylo formálně dokončit „československou revoluci“, vybudovat základy nového státu, vypracovat ústavu a dovést společnost k řádným parlamentním volbám. Prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk, který měl velký vliv na dělnický lid. Podporoval sociální požadavky, ale odmítal učení Marxe a Engelse.

Česko–německé vztahy se však řešily ještě i v roce 1919 a v pohraničí docházelo ke srážkám místního obyvatelstva s vojskem, které sem vyslal Národní výbor. Přestože vzniklo Československo, byla mezi českými zeměmi a Slovenskem velká propast. Čechy, Morava i Slezsko patřily k nejvyspělejšími oblastem střední Evropy v textilním průmyslu, ve sklářství, automobilovém průmyslu, těžbě uhlí atd. Ve východní části státu byla naopak průmyslová výroba nerozvinutá. Nadcházející dvacátá léta patřila k bouřlivému politickému období, ale pro českou kulturu začala nová etapa. Vznikla i kvalitní školská soustava. Literatura začala být uznávána i v celosvětovém měřítku.

V květnu 1921 vznikla Komunistická strana Československa a většina obyvatelstva žila v přesvědčení, že se poválečný vývoj vydal na správnou cestu. Na počátku roku 1924 byla podepsána československo-francouzská spojenecká smlouva k zabezpečení společných zájmů v případě, že by byly ohroženy.

Koncem října 1929 propukla krachem na newyorské burze dosud největší krize světového hospodářství. V té době bylo Československo na vrcholu svého hospodářského růstu a průmyslová výroba zde poklesla až koncem roku 1931. Snížení průmyslové výroby skoro o polovinu zasáhlo

hlavně pohraničí, ale pokles cen zemědělských výrobků výrazně poškodil i slovenské obyvatelstvo.

Kromě komunistů bojovali proti demokratickým formám i fašisté a nacionalističtí extremisté. V německém prostředí byla zastavena činnost dvou stran pro podvracení republiky a do nového vedení se dostali nacisté, Československo se začalo cítit ohroženo a vznikaly různé mezinárodní smlouvy. V roce 1935 se stal novým prezidentem Edvard Beneš a veřejnost byla plná antifašistických nálad. V Praze byla také v tomto roce podepsána československo-sovětská spojenecká smlouva, která vznikla důsledkem neúspěšného mezinárodního jednání o východním paktu.

Nepřátelství Německa však sílilo, neboť Československo přijímalo všechny antifašistické emigranty. V roce 1938 Hitler zabral Rakousko a hranice s Německem se opět prodloužila. Československá vláda se snažila vše řešit smírně, ale problémy stále narůstaly. Francie a Velká Británie se chtěly vyhnout válce a na Československo vyvíjely velký nátlak, aby se krize vyřešila ve prospěch Adolfa Hitlera. Československo se do poslední chvíle bránilo, vyhlásilo v roce 1938 dvě mobilizace a přesto Edvard Beneš v říjnu 1938 abdikoval. Byl přijat mnichovský diktát a Československo se zavázalo k odstoupení z území obydleného sudetskými Němci. Celková rozloha státu se zmenšila a jeho oslabení využila i Hlinkova slovenská lidová strana, která vyhlásila požadavek autonomie Slovenska. 7. října byla ustavena první slovenská autonomní vláda a od 19. listopadu 1938 zněl název státu Česko-Slovensko.

Slovensko usilovalo o to, aby s Německem vycházelo co nejlépe, Hitlerovi však nešlo o dobré vztahy, ale o ovládnutí země. Na základě požadavků Hitlera 14. března 1939 vznikl samostatný Slovenský stát a 16. března okupanti vyhlásili Protektorát Čechy a Morava. Okupace znamenala pro český lid další šok, byly uzavřeny všechny vysoké školy a začaly se formovat odbojové organizace.

Po začátku druhé světové války vystoupila do popředí i vojenská stránka odboje. V roce 1941 se aktivizoval domácí ilegální odboj a dosavadního říšského protektora nahradil generál SS R. Hendrich, na kterého londýnská vláda zorganizovala v roce 1942 atentát. Nacisté zareagovali vlnou teroru, vypálením Lidic a Ležáků v červnu 1942. V druhé

polovině roku 1943 bylo jasné, že již brzy dojde k porážce Německa. Roku 1944 došlo ke Slovenskému národnímu povstání a na pomoc se probíla Rudá armáda. 5. května 1945 vypuklo Pražské povstání, 9. května dorazily do Prahy jednotky Rudé armády a poslední výstřely druhé světové války zazněly 12. května 1945 u městečka Milína.

Během války se Hitlerovci snažili vtisknout české i slovenské kultuře fašistický charakter, ale to se jim nepodařilo. Nacistický teror sahal i na svobodu umělců. Bolestnou ztrátu utrpěla česká literatura smrtí Vladislava Vančury. I české divadelnictví bylo za okupace ochromeno.

Československá republika nebyla obnovena ve své původní podobě, jakou měla před rokem 1938. Nejenom že došlo ke změně hranic, ale odboj prosazoval názor, že v republice nesmí být místo pro německou menšinu. Došlo k odsunu, při kterém bylo tisíce Němců zavražděno a celkově jich byly téměř tři miliony vysídleny. 10. května 1945 se do Prahy vrátila nová československá vláda. Národní fronta si monopolizovala právo na politické rozhodnutí. Zabavoval se majetek Němců a 28. října 1945 došlo ke znárodnění dolů, klíčového průmyslu, bank i pojišťoven. Dvě třetiny průmyslového potenciálu republiky se ocitly ve vlastnictví státu. V únoru 1948 došlo ke komunistickému převratu. Režim se změnil v politickou diktaturu.

Podle přání Sovětského svazu byla zahájena rozsáhlá přestavba československého průmyslu. Nový zákon o jednotných zemědělských družstvech se dotknul celého zemědělství, které nezvládalo zásobování základními životními potřebami. Až v roce 1958, po dvou kolektivizacích, fungovala družstva v osmdesáti procentech obcí. Nastaly i vážné hospodářské potíže, které vyvrcholily měnovou reformou v roce 1953.

V šedesátých letech došlo nejenom k reformnímu vývoji, ale stala se zlatou dobou české kultury. Začala se objevovat malá divadla, kulturu proslavil hlavně film. Symbolem společenského úspěchu bylo vlastnit automobil a chatu. Mládež se odklonila od vzorů a snažila se kopírovat americké idoly a britské hudební skupiny. Situace na Slovensku byla obdobná. Životní úroveň mezi oběma státy se vyrovnávala. Slovenští komunisté však kritizovali Antonína Novotného a vyslovili návrh, aby odešel z funkce. Na počátku ledna 1968 byl prvním tajemníkem ÚV KSČ zvolen Alexander Dubček, který si získal velkou popularitu, a v březnu byl do funkce prezidenta zvolen Ludvík

Svoboda. Začaly se rýsovat obrysy nového politického systému nazvaného „socialismus s lidskou tvář“. Velkou snahou bylo demokratizovat společnost, ale zároveň udržet vedoucí roli komunistické strany. 21. srpna 1968 došlo k Sovětské okupaci a 28. října 1968 byla vyhlášena federalizace československého státu, takže místo jedné vlády fungovaly hned tři – federální, česká a slovenská. Alexander Dubček byl nahrazen Gustavem Husákem a v roce 1970 proběhly prověrky všech komunistů, na základě kterých muselo stranu opustit asi půl milionu osob. Zemi zasáhla velká vlna masové emigrace. Společnost upadala do deprese a 1. ledna 1977 bylo vydáno prohlášení Charty 77, dokumentu, ve kterém byly vybízeny vládnoucí kruhy, aby neporušovaly lidská práva a dodržovaly mezinárodní závazky. Charta 77 byla neformální československá občanská iniciativa, která získala větší vliv na dění v Československu až v druhé polovině 90. let.

2. 1. 3 Rozdělení Československa

Odvaha občanů se začala projevovat v demonstracích. I okolní státy měly velké problémy. Starý režim se nemohl v Československu udržet, a tak došlo 17. listopadu 1989 k velké demonstraci vysokoškoláků. Studenti následně zahájili sametovou revoluci, která byla charakterizována tím, že místo na násilné prostředky spoléhala na informační působení. Vzniklo Občanské fórum a do politiky se vrátil Alexander Dubček. Všemi uznávanou autoritou se stal Václav Havel.

Představitelé komunismu se sice snažili o ozbrojené převzetí moci, ale svůj záměr neprosadili. 10. prosince 1989 byla zformována vláda národního porozumění a prezidentem byl zvolen Václav Havel. V této době došlo k novelizacím občanského i trestního zákona, ale největší pozornost se upínala k obnově tržního hospodářství a důraz byl kladen zejména na rychlou změnu vlastnických vztahů. Obyvatelstvo všechny změny přijímalo s pochopením, zakládaly se nové soukromé podniky a nadace. Nezaměstnanost se dařilo udržet na velice nízké úrovni. Po listopadové revoluci vystupovala ve státě stále dvě hnutí Občanské fórum a Verejnost proti násiliu, ale vyvíjela se odděleně. V roce 1990 došlo k velkému střetu, jak

pojmenovat stát a nakonec byla přijata varianta – Česká a Slovenská federativní republika.

Hospodářská reforma však zasáhla oba státy rozdílně. Na Slovensku volali po co největší soběstačnosti obou republik. Obě národní vlády přebíraly stále větší kompetence. Stát se začal pomalu, ale neodvratně rozdělovat. Po všech předchozích parlamentních volbách se nakonec vítězové rozhodli o rozdělení federace. 25. ledna 1992 poslanci Federálního shromáždění rozhodli o zániku České a Slovenské federativní republiky. Přes veškeré obavy proběhlo rozdělení klidně a důstojně a ve stejném okamžiku, kdy začal nový rok 1993, vznikly dva nové samostatné státy – Česká republika a Slovenská republika.

Po vzniku dvou samostatných států zůstal v České republice pouze jeden úřední jazyk. Generace narozená po roce 1989 již slovenštině přestává rozumět. Od rozdělení republik již uplynulo mnoho let. Lidé na slovenštinu pomalu začínají zapomínat, proto tato práce obsahuje také malé shrnutí slovenské gramatiky.

2. 2 Přehled slovenské gramatiky

Na úvod kapitoly o slovenském jazyce je třeba se zmínit o slovenské abecedě, která vypadá následovně:

a á ä b c č d ď dz dž e é f g h ch i í j k l ľ m n ň o ó ô p r s š t ť u ú v y
ý z ž

Slovenština má oproti češtině některá písmena navíc- **ä, dz, dž, í, ľ, ô** a také **ř**. Obsahuje navíc také tři různé dvojhlásky, kterými jsou **ia** (př. dial'ka), **ie** (př. lietadlo), **iu** (př. cudziu). Tyto dvojhlásky stojí vždy jen po měkkých nebo po původně měkkých souhláskách. Výjimkou je pouze souhláska **j**. Po souhlásce **j** nebývá nikdy dvojhláska **ia** (lietadlo, dial'ka). Tyto dvojhlásky se na konci řádku nesmí rozdělovat. Slovenské dvojhlásky je nutné vyslovovat jednoslabičně, nikoli dvouslabičně.

Slovenské písmeno **ô** označuje dvojhlásku *uo*. První část této dvojhlásky vyslovujeme jako krátké neslabičné *u*, druhá část má znít jako krátké *o*. Ve většině případů odpovídá slovenské **ô** našemu českému **ů**, což ale nemusí být pravidlem. Například ve slovech *môj* - *můj*, *kôň* - *kůň*, *vôbec* – *vůbec*, si písmena odpovídají. Opačným příkladem by poté mohlo být slovo *drôt* – *drát*.

Písmena **í** a **ř** jsou slabikotvornými souhláskami. Vyslovují se zřetelně delší než klasické *r* a *l*. Objevují se například ve slovech jako *kízačka* (klouzačka), *stĺp* (sloup) nebo *vířok* (vršek), *křčok* (krček).

Slovenské hlásky můžeme rozdělit do tří následujících skupin. První skupinou jsou samohlásky, které ještě dále můžeme rozdělit na krátké (*a, ä, e, i, o, u, y*) a dlouhé (*á, é, í, ó, ú, ý*). Další skupinou jsou dvojhlásky (*ia, ie, ô, iu*). Poslední složkou hlásek jsou souhlásky, které se ještě dále dají rozdělit do tří složek- tvrdé souhlásky (*d, t, n, l; g, k, h, ch*), měkké souhlásky (*ď, ť, ň, ľ; dž, č, ž, š; dz, c, j*) a souhlásky obojetné (*b, m, p, r, s, v, z; f*).

2. 2. 1 Podstatná jména a jejich skloňování

Podstatná jména jsou slova, která označují nejen názvy osob, zvířat, rostlin a věcí, ale také jejich vlastnosti, různé děje, vnitřní stavy či také vztahy mezi nimi.

Stejně jako v českém jazyce se u slovenských podstatných jmen určuje rod, číslo, pád a vzor. Právě vzory ve slovenštině se od těch našich liší.

Ve slovenštině se pro rod mužský životný používají vzory *chlap* a *hrdina*. Pro rod mužský neživotný používají vzory *dub* a *stroj*. Rod ženský je určován podle vzorů *žena* a *ulica* (samohláskové), *dlaň* a *kosť* (souhláskové). Střední rod má své čtyři vzory, kterými jsou *mesto*, *srdce*, *vysvedčenie* a *dievča*.

Ve slovenštině se také liší vyjmenovaná slova, která jsou níže uvedena pro bližší představu.

B by, aby, byl, bystrý, Bystrica, Bytča, byť, nábytok, bydlisko, bývať, príbytok, dobytok, obyčaj, kobyľa, býk, bylina, bydlo, dobyť, odbyť, byvol, bytosť, bývalý, úbytok, prebytok, zbytočný

M	my, mykať, mýliť sa, myslieť, myseľ, umývať, mydlo, myš, smýkať sa, hmyz, žmýkať, priemysel, Myjava, mýto, mys, zamykať, odmykať, pomykov, hmýriť sa, smyk, priesmyk, omyl, zmysel, pomyje
P	pýcha, pýtať sa, pýr, kopyto, prepych, pysk, pykať, pýšiť sa, pytlík, dopyt, zapýrit sa
R	ryba, rýchly, ryť, rýpať, hrýzt, kryť, koryto, korytnačka, Korytnica, strýc, ryčať, ryža, bryndza, rys, rýdzi, rýdzik, brýzgať, rytier, trýzniť, rým, ryha, poryv, úryvok, prikrývať, kryha, stryná, Torysa, ryšavý, rýľ, prýštiť, trysk
S	syn, syr, sýty, sypať, syseľ, syčať, sýkorka, sychravý, vysychať, osýpky, sypký, sykať
V	vysoký, zvyk, vy, výr, výskať, vyť, vyžla, vykať, vydra, vyhňa, výsosť, zvyšok, výskyt
Z	jazyk, nazývať, ozývať sa, prezývať, pozývať, vyzývať, vzývať

Je třeba zmínit slovenské skloňování, které se od českého liší.

Skloňování podstatných jmen- mužský rod životný

	jednotné č.	množné č.	jednotné č.	množné č.
	CHLAP		HRDINA	
1.	chlap	chlapi	hrdina	hrdinovia
2.	chlapa	chlapov	hrdinu	hrdinov
3.	chlapovi	chlapom	hrdinovi	hrdinom
4.	chlapa	chlapov	hrdinu	hrdinov
6.	chlapovi	chlapoch	hrdinovi	hrdinoch
7.	chlapom	chlapmi	hrdinom	hrdinami

Skloňování podstatných jmen- mužský rod neživotný

	jednotné č.	množné č.	jednotné č.	množné č.
	DUB		STROJ	
1.	dub	duby	stroj	stroje
2.	duba	dubov	stroja	strojov
3.	dubu	dubom	stroju	strojom
4.	dub	duby	stroj	stroje
6.	dube	duboch	stroji	strojích
7.	dubom	dubmi	strojom	strojmi

Skloňování podstatných jmen- ženský rod, samohláskové

	jednotné č.	množné č.	jednotné č.	množné č.
	ŽENA		ULICA	
1.	žena	ženy	ulica	ulice
2.	ženy	žien	ulice	ulíc
3.	žene	ženám	ulici	uliciam
4.	ženu	ženy	ulicu	ulice
6.	žene	ženách	ulici	uliciach
7.	ženou	ženami	ulicou	ulicami

Skloňování podstatných jmen- ženský rod, souhláskové

	jednotné č.	množné č.	jednotné č.	množné č.
	DLAŇ		KOŠŤ	
1.	dlaň	dlane	košť	kosti
2.	dlane	dlaní	kosti	kostí
3.	dlani	dlaniam	kosti	kostiam
4.	dlaň	dlane	košť	kosti
6.	dlani	dlaniach	kosti	kostiach
7.	dlaňou	dlaňami	košťou	košťami

Skloňování podstatných jmen- střední rod

	jednotné č.	množné č.	jednotné č.	množné č.
	MESTO		SRDCE	
1.	mesto	mestá	srdce	srdcia
2.	mesta	miest	srdca	srdc
3.	mestu	mestám	srdcu	srdciam
4.	mesto	mestá	srdce	srdcia
6.	meste	mestách	srdci	srdciach
7.	mestom	mestami	srdcom	srdcaři

	VYSVEDČENIE		DIEVČA	
1.	vysvedčenie	vysvedčenia	dievča	dievčatá
2.	vysvedčenia	vysvedčení	dievčaťa	dievčat
3.	vysvedčenou	vysvedčeniam	dievčaťu	dievčatám
4.	vysvedčenie	vysvedčenia	dievča	dievčatá
6.	vysvedčení	vysvedčeniach	dievčati	dievčatách
7.	vysvedčením	vysvedčeniami	dievčaťom	dievčatami

Nyní je třeba se zmínit o skloňování vlastních jmen a slov převzatých, která jsou zakončena na *i, y, e, é, ě*. Pro tato slova se používá speciální vzor *kuli*.

	jednotné č.	množné č.
	KULI	
1.	kuli	kuliovia
2.	kuliho	kuliov
3.	kulimu	kuliom
4.	kuliho	kuliov
6.	kulim	kulioch
7.	kulim	kuliami

2. 2. 2 Přídavná jména a jejich skloňování

Přídavná jména jsou slova, která vyjadřují vlastnosti osob, zvířat, věcí, rostlin a jevů. S nadřazenými podstatnými jmény se shodují v rodě, čísle i pádě (př. *hnědé šteňa, veselý muž,...*).

U přídavných jmen určujeme rod, číslo, pád, vzor, druh a také můžeme určit stupeň. Podle druhu se dělí na přídavná jména, která určují kvalitu podstatného jména (př. *dobrý, hezký*), dále se určují vztahová jména, mezi které patří například *jarný slnko* či *vtačí spev*. Poslední kategorií jsou jména přivlastňovací (př. *otcův, matčin,...*). Přídavná jména mohou mít také tři různé stupně.

1.stupeň	2.stupeň	3.stupeň
(pozitiv)	(komparatív)	(superlatív)
rýchly	rýchlejší	najrýchlejší
vďačný	vďačnejší	najvďačnejší
nový	novší	najnovší

Některá slovenská přídavná jména však mají stupňování nepravidelné. Jedná se například o tato vybraná slova: dobrý – lepší – nejlepší, malý – menší – nejmenší, veľ'ký – väčší – najväčší, pekný – krajší – najkrajší.

Skloňování přídavných jmen tvrdě zakončených

jednotné č.			množné č.	
rod:	mužský	ženský	střední	mužský os. ostatní rody
1.	pekný	pekná	pekné	pekní pekné
2.	pekného	peknej	pekného	pekných pekných
3.	peknému	peknej	peknému	pekným pekným
4.	pekného (ž.) pekný (n.)	peknú	pekné	pekných pekné
6.	peknom	peknej	peknom	pekných pekných
7.	pekných	peknou	pekným	peknými peknými

Skloňování přídavných jmen měkce zakončených

1.	cudzí	cudzia	cudzie	cudzí	cudzie
2.	cudzieho	cudzej	cudzieho	cudzích	cudzích
3.	cudziemu	cudzej	cudziemu	cudzím	cudzím
4.	cudzieho (ž.) cudzí (n.)	cudziu	cudzie	cudzích	cudzie
6.	cudzom	cudzej	cudzom	cudzích	cudzích
7.	cudzím	cudzou	cudzím	cudzími	cudzími

Skloňování přivlastňovacích přídavných jmen

	mužský		žen.	stř.	muž.os.	ostatní
1.	otcov	matkin	-a	-o	-i	-e
2.	otcovho	matkinho	-ej	-ho	-ých	-ých
3.	otcovmu	matkinmu	-ej	-mu	-ým	-ým
4.	otcovho (ž.)	matkinho (ž.)	-u	-o	-ých	-e
	otcov (n.)	matkin (n.)				
6.	otcovom	matkinom	-ej	-om	-ých	-ých
7.	otcovým	matkiným	-ou	-ým	-ými	-ými

2. 2. 3 Zájmena

Zájmena stejně jako v češtině jsou slova, která zastupují podstatná jména, přídavná jména, číslovky či příslovce. Nemají za úkol nic pojmenovávat, ale pouze na něco ukazují, odkazují.

Patří mezi ohebné slovní druhy, proto u nich můžeme určovat rod, číslo, pád, vzor a také druh.

Prvním z druhů jsou zájmena **osobní**, která se dále mohou dělit na zájmena základní (slovensky: ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony) či na zájmena přivlastňovací (slovensky: môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich, svoj). Dále se zájmena dělí na **ukazovací** (ten, tá, to, tento, táto, tamten, taký, toľký), **tázací** (kto?, čo?, aký?, ktorý?, koľký?), **vztažná** (kto, čo, aký, ktorý, koľký), **neurčitá** (dakto, dačo, dajaký, niekto, niečo, nejaký, voľaktorý, niektorý, nič, ledakto, ledačo, ledajaký, hocikto, hocičo), **vymezovací** (taký, istý, iný, inakší, inak, všetok, každý, sám, samý, ten istý, tenže, nikto, nik, nič, nič) a také ve slovenštině se objevují zájmena **zvrtná** (sa, svoj).

Skloňování osobních zájmen

	JA	TY	ON/ONO	ONA
1.	ja	ty	on, ono	ona
2.	mňa, ma	teba, ťa	jeho, neho, -ňho, -ň, ho	jej, nej
3.	mne, mi	tebe, ti	jemu, nemu, mu	jej, nej
4.	mňa, ma	teba, ťa	jeho, neho, -ňho, -ň, ho	ju, ňu
6.	mne	tebe	ňom	nej
7.	mnou	tebou	ním	ňou

	MY	VY	ONI/ONY	SA
1.	my	vy	oni/ony	-
2.	nás	vás	ich, nich	seba
3.	nám	vám	im, nim	sebe, si
4.	nás	vás	ich/ich, ne	seba, sa
6.	nás	vás	nich	sebe
7.	nami	vami	nimi	sebou

Skloňování ukazovacích zájmen

jednotné číslo			množné číslo		
rod:	mužský	ženský	střední	mužský	ženský a
střední					
1.	ten	tá	to	tí	tie
2.	toho	tej	toho	tých	tých
3.	tomu	tej	tomu	tým	tým
4.	toho, ten	tú	to	tých	tie
6.	tom	tej	tom	tých	tých
7.	tým	tou	tým	tými	tými

Skloňování přivlastňovacích zájmen

jednotné číslo			množné číslo		
rod:	mužský	ženský	střední	mužský	ženský a střední
1.	môj	moja	moje	moji	moje
2.	tvôj	tvoja	tvoje	tvoji	tvoje
3.	svoj	svoja	svoje	svoji	svoje
4.	náš	naša	naše	naši	naše
6.	váš	vaša	vaše	vaši	vaše
7.	jeho	jej	jeho	ich	ich

2. 2. 4 Číslovky

Číslovky podobně jako v češtině jsou slova, která mají určitý číselný význam. Označují počet osob, věcí či také pořadí. Patří mezi ohebné slovní druhy, proto je můžeme skloňovat. U číslovek určujeme rod, číslo, pád, vzor a také druh.

Druhy slovenských číslovek:

	určité	neurčité
základní:	dva, tri	niekoľko
skupinové:	troje	-
řadové:	prvý, druhý	tol'ký
druhov:	dvojaký	mnohoraký
násobné:	dvakrát	mnoho ráz, viackrát
podílové:	po tri	po niekoľko
zlomkové:	štvrt'	-

2. 2. 5 Slovesa

Slovesa jsou poslední ohebný slovní druh. Pojmenovávají určité děje a stavy, které se odehrávají v různém čase. Tento slovní druh se dá časovat.

U sloves se určuje, podobně jako v českém jazyce, osoba, číslo, čas, způsob, rod, vid, tvar, třída a vzor.

Osobu rozlišujeme následovně: robím (ja), robíš (ty), robíme (my). Dále rozlišujeme číslo jednotné (robím) a číslo množné (robíme). Slovenština rozlišuje u sloves tři různé časy- minulý, přítomný, budoucí. Způsob slovesa může být oznamovací, rozkazovací či podmiňovací. Dále rozlišujeme dva typy rodů- rod činný a rod trpný. Lze rovněž určit vid, který je buď dokonavý či nedokonavý. Tvar slovesa může být určitý, neurčitý, jednoduchý či složený. Poslední dvě kategorie, které se u sloves určují, jsou níže podrobněji rozebrány.

Třídy a vzory slovenských sloves

			imperativ
<u>I. třída</u>	zakončení přítomného kmene		-á/ aj-
chytat'	chytám	chytajú	chytaj
<u>II. třída</u>	zakončení přítomného kmene		-ie/ ej-
rozumiet'	rozumiem	rozumejú	rozumej
<u>III. třída</u>	zakončení přítomného kmene		-ie/
niest'	nesiem	nesú	nes
hynút'	hyniem	hynú	zhyň
triet'	triem	trú	tri
brat'	beriem	berú	ber
<u>IV. třída</u>	zakončení přítomného kmene		-e/
česat'	češem	češú	češ
žat'	žnem	žnú	žni
chudnúť'	chudnem	chudnú	chudni
žut'	žujem	žujú	žuj
pracovať'	pracujem	pracujú	pracuj
<u>V. třída</u>	zakončení přítomného kmene		-í/
robiť'	robím	robia	rob
vidieť'	vidím	vidia	vid'
kričať'	kričím	kričia	krič

2. 2. 6 Příslovce

Příslovce jsou neohebné slovní druhy. Mohou vyjadřovat různé okolnosti či vlastnosti určitého děje. Tento slovní druh označuje místo, čas, způsob, příčinu či také míru.

Příslovce se mohou stupňovat. U některých slov je stupňování pravidelné (teplo – teplejšie – najteplejšie), ale některé výrazy mají stupňování nepravidelné, mění se kořen ve druhém stupni (dobre – lepšie, pekne – krajšie, zle – horšie).

2. 2. 7 Předložky

Předložky jsou další z neohebných slovních druhů. Pojí se s podstatnými jmény (k priateľovi), zájmeny (od neho) či číslovkami (bez dvoch). Každá předložka se spojuje s určitým pádem, kterým se určuje pád slova.

Mezi nejčastěji používané slovenské předložky patří v, na, z, s, do, o, za, po, k, od, pre, pri, pred, bez, medzi, pod, u, proti, nad, cez.

U tohoto slovního druhu se nachází jeden problém, kterým je psaní předložek s/so a z/zo. Předložka s/so se pojí s instrumentálem (s dcérou, so synom). Druhá předložka z/zo se pojí s genitivem (z lesa, zo sveta).

2. 2. 8 Spojky

Také spojky jsou ve slovenštině neohebným slovním druhem. Vyjadřují vztahy mezi slovy a větami. Spojky se rozdělují na souřadicí a podřadicí.

Spojky **souřadicí** (parataktické) spojují dva větné členy nebo rovnocenné věty, které jsou v souřadném poměru. Tyto spojky se dále dělí na:

- slučovací: a, i, aj, ani, tiež
- stupňovací: ba ani, ba i
- odporovací: a, ale, no, lež, však
- vylučovací: alebo, či, buď
- příčinné: lebo, však, teda
- důsledkové: tak, teda, preto, nuž

Podřadicí spojky (hypotaktické) spojují slova a věty tak, že je neberou jako rovnocenné, ale v podřadicím vztahu. Patří sem spojky základní jako *že, aby, keď, ako, keby, pretože, hoci, kdeže*. Jako podřadicí spojky se označují také spojovací výrazy *kto, čo, komu, ktorý, aký, čím, kde, kedy, jako, koľko*.

2. 2. 9 Částice

Částice jsou takéž neohebným slovním druhem. Mluvčí s jejich pomocí vyjadřuje svůj vztah k obsahu svojí výpovědi. Tento slovní druh většinou stojí na začátku věty, ale nemusí to být pravidlem. (A koľko je hodín?; Dám si len zmrzlinu.; Pravda, je to tak.)

2. 2. 10 Citoslovce

Jedná se o neohebné slovní druhy, které vyjadřují nejen zvuky (bác, buch, tik – tak, hav, mú, kvá), ale také mohou označovat projevy citu (ó, oj, no, oh, eh, jó) či projevy vůle (hijó, pipi, šic).

Citoslovce nebývají větnými členy, ale někdy mohou být přísudkem (hrnček buch). V textu se oddělují čárkou, vykřičníkem, pomlčkou a v řeči intonací.

2. 3 Dostupnost slovenštiny v České republice

2. 3. 1 Dnešní situace a kontakt se slovenštinou

Zajímavé by určitě bylo zamyšlení nad dnešní situací. Konkrétně řečeno – zamyšlení nad situací po rozdělení Československa a vzniku dvou samostatných republik. Jaká je situace dnes? Uvědomují si lidé, že dříve jsme byli jeden stát?

Jsme pořád ve styku se součástí našeho bývalého společného státu? Například těsně po rozdělení se mnozí snažili zůstat v blízkém kontaktu. Zapojila se nejen rádia, ale také televize. Bylo zvykem, že každý týden se v české televizi vysílala slovenská inscenace. Lidé tak neustále byli v kontaktu

se slovenským jazykem. Ve všech médiích se objevoval nejen český, ale také slovenský jazyk. Češi a Slováci neměli problém si rozumět. A dnešní situace? Mladá generace si již neuvědomuje, že Slováci s námi tvořili jeden společný stát a pomalu jim přestává rozumět.

Dříve byl dostupný také tisk v obou jazycích. Dnes tomu tak u nás není. Na Slovensku český tisk dostupný je. Celkově je u nás velmi těžké sehnat slovensky psanou literaturu. Některá slovenská díla se dokonce překládají a k nám se dostanou pouze v české podobě.

V dnešní době téměř zmizely z televize slovenské inscenace. Český divák si ale cestu ke slovenskému jazyku může vždy najít. Na kabelových přijímačích jsou běžně dostupné programy slovenské televize.

Výjimkou nejsou ani různé zpravodajské programy. Například na televizních kanálech se můžeme setkat se slovenským jazykem během večerních zpráv. Pokud se cokoli stane u našich východních sousedů, nemusí se tam čeští reportéři vydat. Televize jsou spolu propojené, proto i k nám se tímto způsobem dostane reportáž od slovenského reportéra, který s českými stanicemi spolupracuje.

2. 3. 2 Projekty komerčních televizí

Komerční televize spolupracují daleko častěji. Především díky různým talentovým soutěžím, které pravidelně běží každý rok. Ať už se jedná o soutěže pěveckého rázu či nově také ukázek všech možných talentů. Tyto soutěže sledují především mladší generace. Účastnit se jich může kterýkoli Čech i Slovák. Jsou namícháni nejen soutěžící, ale i porota a diváci. Smíšená řeč však zní i od moderátorů. Moderátorská dvojice je různé národnosti. Vždy je soutěž moderována jedním Čechem a jedním Slovákem. Slovenština tedy pro českého diváka zní z televize často. Právě zde by si mladí lidé mohli více osvojit slovenský jazyk. Taková soutěž by se dala považovat za velmi dobrý pokus oslovit mladé diváky. Sledovanost těchto soutěží je velká, největší procento diváků je zastoupeno mladými lidmi. Dalo by se tedy říci, že toto je velmi dobrý způsob, jak pubescentům prezentovat nám dříve tak blízký jazyk.

Otázkou však je, proč se televize pouští do takových projektů. Je pravda, že chtějí mladším lidem přiblížit slovenský jazyk? Některé zdroje tvrdí,

že takový projekt je velmi finančně náročný. Pro televize je tedy daleko výhodnější se spojit a projekt financovat společně, aby náklady byly nižší.

2. 3. 3 Česko-slovenská Superstar

Tento projekt u nás vznikl v roce 2009, kdy komerční televize Nova jako první uvedla česko-slovenský projekt Česko-slovenská Superstar. Poté se stejný projekt ještě několikrát opakoval. Do finále se vždy dostalo dvanáct soutěžících. Polovina z nich byli Češi a druhou polovinu tvořili Slováci. Každý týden probíhalo hlasování, kterého se účastnili diváci obou národů. Po skončení hlasování musel jeden finalista s nejmenším počtem hlasů soutěž opustit. Každé soutěžní kolo bylo různě tematicky zaměřené. Úkolem soutěžících bylo také zazpívat píseň v mateřském jazyce druhého národa. Po několika týdnech bylo známo jméno vítěze.

2. 3. 4 Talentové soutěže

Po pěveckých soutěžích se na obou komerčních televizích objevily také pořady Talentmania a Československo má talent, který stihl odvysílat již dva ročníky. Všichni přihlášení zde předvedli svůj talent. Jednalo se nejen o talent pěvecký, ale také taneční, hudební a jiné. Mezi soutěžícími se objevilo mnoho zajímavých lidí, kteří dokázali zaujmout svým talentem nejen porotu, ale i české a slovenské diváky. Lákavá byla i výhra, která vždy slibuje velkou sumu peněz. Navíc soutěž zapojuje i všechny diváky bez ohledu na jejich mateřský jazyk. Vždy je totiž nutné divácké hlasování, které nakonec rozhodne o samotném vítězi.

2. 3. 5 Nové česko-slovenské projekty

V současné době se objevila úplně nová pěvecká soutěž Hlas ČeskoSlovenska. Jedná se o pěveckou soutěž, ve které jde pouze o samotný hlas soutěžících. Porota je k soutěžícím otočená zády, nemůže proto hodnotit vzhled soutěžících či jejich mimiku. Jedná se o novinku, která k nám dorazila ze zahraničí, stejně jako všechny předešlé soutěže.

Ovšem i v těchto soutěžích panuje určitá rivalita. Do finále se dostane polovina českých soutěžících a druhou polovinu tvoří Slováci. O vítězi se poté mluví stejně jako o zemi, ze které pochází.

V současné době se také vysílá improvizální show *Partička*. Jedná se o projekt, který k nám přišel ze Slovenska. Jedná se o improvizaci čtyř českých herců. V tomto pořadu figuruje slovenský režisér, který celou show vede. I zde zdí slovenština ve větší míře.

2. 3. 6 První česko-slovenský projekt

V květnu roku 2003 se na komerční televizi Nova objevil pořad IQ test národa. Jednalo se o show, kde své IQ poměřovali zástupci jednotlivých profesí či skupin. Účastnili se zástupci učitelů, policistů či zástupkyně blondýn. Tato soutěž se několikrát opakovala. Přítomny byly i některé mediálně známé osobnosti.

V listopadu roku 2006 se naše dva národy spojily a zkusily vnést do hlavního vysílacího času nějakou novinku. Opět se měřilo IQ, tentokrát mezi zástupci stejných skupin obou národů.

V přímém přenosu soutěžila družstva složená rovným dílem z občanů obou republik. Jejich úkolem bylo ukázat své všeobecné vědomosti. Soutěžící měli dokázat své znalosti z literatury, dějepisu, zeměpisu, přírodních věd či z umění.

Jednalo se o jedinečný projekt ve světě. Testy národa se vysílaly v mnoha zemích, ovšem teprve naše dva národy se spojily a utkaly se navzájem. Cílem pořadu bylo zjistit, který národ a která skupina má lepší vědomosti, tudíž lepší vzdělání.

Pořad *ČR:SR Test národa 2006* se vysílal na české komerční televizi Nova a na slovenské Markíze. Test byl vysílán v přímém přenosu. Moderátorská dvojice byla smíšená. Testem národa provázel český moderátor Dalibor Gondík a Slovenka Adela Banášová.

Soutěže se zúčastnilo deset známých osobností, které byly taktéž národnostně namíchány. Zbytek soutěžících tvořily smíšené skupiny učitelů, policistů, školníků, řemeslníků, blondýnek a účastnila se také skupinka maturantů z roku 2006.

Smyslem soutěže bylo zjistit, které družstvo či jednotlivec je ve všeobecných znalostech lepší. Na konci pořadu bylo zveřejněno celkové skóre obou národů. Soutěže se mohli účastnit i televizní diváci.

Nakonec se jako nejlépe vzdělaná skupina umístili učitelé. Skončili na prvním místě a zároveň tak obhájili poslání své profese.

Soutěž vyhodnocovala také vědomosti mužů a žen. V tomto ohledu skončila soutěž remízou. Muži i ženy prokázali úplně stejně kvalitní vědomosti.

Z celebrit se na prvním místě v soutěži umístil Milan Markovič. Jedná se o slovenského herce, humoristu a moderátora. Je vystudovaným pedagogem, možná i to mu pomohlo k vítězství. Vystudoval filosofickou fakultu s doktorským titulem a pravděpodobně i kvůli tomu porazil dalších devět VIP soutěžících.

Protože se jednalo o souboj národů, zajímal nás především celkový výsledek. Vítězství patřilo Slovákům. Vyhráli s mírnou převahou o čtyři body.

2. 3. 7 Každodenní kontakt se slovenštinou

Aniž bychom si to uvědomovali, se slovenštinou se setkáváme dnes a denně. Ne každý český občan si je toho však vědom. Na každém výrobku se nachází nejen české ale i slovenské názvy. Ať se jedná o jakékoli potraviny, nápoje, léky či například čisticí prostředky.

Na různých potravinách se můžeme nalézt popis výrobku, informace o jeho složení či také o jeho přípravě, nejen v českém, ale i ve slovenském jazyce. Výrobek je většinou také opatřen distributorem, sídlem firmy, která daný produkt vyrábí. Některé výrobky jsou označeny distributorem pro Českou republiku i pro Slovensko.

Mnoho lidí si ale tento fakt neuvědomuje. Se slovenštinou jsme takto v každodenním kontaktu. Můžeme si vyhledat mnoho slovenských výrazů. Výhodou je, že čeština i slovenština jsou často umístěny vedle sebe, je pro nás tedy velmi jednoduché si uvědomit, jak se český text přeloží do slovenštiny.

Právě toto je podle našeho názoru důležitý fakt, který by si měla uvědomit především mladá generace a učitelé by toho mohli využít ve škole.

Děti si tímto způsobem mohou daleko více slovenštinu uvědomovat. Ať chceme nebo ne, slovenština nás stále provází.

Se slovenštinou se v dnešní době můžeme setkat i pomocí diářů. Mnoho lidí využívá malé kapesní diáře na zaznamenávání svých úkolů či plánování akcí. Právě i tyto diáře nás spojují se Slovenskem. Některé z nich jsou vybaveny nejen svátky českých občanů, ale také obsahují jména oslavenců na Slovensku.

Diář také obsahuje názvy státních svátků. Některé státní svátky se Slovenskem sdílíme, ale některé se odlišují. Právě diář nám může přiblížit slovenské státní svátky, o kterých Češi nemají ani ponětí.

Samozřejmě součástí diáře jsou také názvy jednotlivých dní v týdnu či měsíců. I tímto způsobem se denně můžeme stýkat se slovenským jazykem.

Z předchozího textu je tedy patrné, že se slovenština objevuje v našem běžném dni. Slovenština je nám velice blízká, i přesto je považována za cizí jazyk. Generace narozené v 21. století již slovenštině rozumět nebudou, pokud se slovenština nevrátí do českých škol.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3. 1 Úvod k praktické části práce

Praktická část této práce je založena na dotaznících, které byly rozdány do desíti různých škol v Liberci a jeho blízkém okolí. Dotazníky vyplňovaly české děti různého věku. Byly vyplňovány nejen žáky druhého stupně základních škol, ale také studenty středních škol a gymnázií.

Celkem autorka pracovala s 250 vyplněnými dotazníky. Z toho dotazníky vyplnilo 126 chlapců a 124 dívek. Poměr mezi pohlavím byl tedy velmi vyrovnaný.

Cílem práce bylo prostřednictvím dotazníku zjistit, jak žáci a studenti vnímají slovenský text a zda mu rozumějí. Snahou bylo na základě vybraných textů a navržených aktivit s nimi spojených pomoci žákům nalézt cestu ke slovenštině. Zadání dotazníků bylo zaměřeno na překlad ze slovenského jazyka do českého a naopak. V dotazníku se také objevily otázky, které se týkaly zájmu dětí o slovenštinu, zajímalo nás, zda se děti se slovenštinou někde setkávají. Součástí dotazníků byla zaměřena také na povědomí o slovenských umělcích. Žáci měli vyjmenovat slovenské zpěváky či skupiny, které znají. Jejich úkolem také bylo určit české a slovenské herečky.

Autorku dotazníků by však také zajímalo, jaké by byly výsledky dotazníku v případě, že by nebyla možnost výběru odpovědí a respondenti by museli dané slovo sami přeložit. Otázkou je, zda by si v tomto případě věděli rady.

V praktické části této bakalářské práce byly využity následující metody: průzkum a jeho vyhodnocení, studium odborné literatury, výběr beletrie, křížovek aj. materiálů k osvojení slovenštiny.

Podobný dotazník byl již v roce 2003 zadáván na Moravě a dotazník nesl název *Čeština a slovenština v kontaktu*. Jeho vyplnění se zúčastnilo 228 dětí ze základních škol a také 26 dospělých osob. Průměrný věk dospělých osob činil 48 let. Byly vybrány všechny věkové kategorie tak, aby bylo možné porovnání. U zástupců dospělých se předpokládala znalost slovenského jazyka, protože všichni žili před rokem 1993 ve společném státě se Slováký.

Zde je citace z hodnocení ostravského dotazníku, které napsala profesorka PhDr. Jana Svobodová, CSc. Pod názvem *Rozumíme si ještě navzájem? Malý praktický příspěvek k současnému česko-slovenskému pasivnímu bilingvistu.*

„Následující zamyšlení je míněno jako pomyslný učitelsky zvednutý prst nad bilingvistem u dětí, našich žáků, jejichž příští učitele na fakultě v Ostravě vychováváme. Z hlediska sociolingvistiky bývá bilingvismus vymezován jako schopnost jednotlivce mluvit dvěma i více jazyky, mnohdy je bilingvismus patrný u celých skupin obyvatelstva. Bilingvismus je běžným jevem v řadě jazykových společenství, konkrétně v rovníkové Africe, kde je spíše pravidlem než výjimkou. V Evropě se jako příklad bilingvních zemí uvádějí Švýcarsko nebo Belgie.

Kamil Kopecký, který se na olomoucké Univerzitě Palackého bilingvistem zabývá jak z hlediska obecného, tak také tzv. bilingvistem pasivním z pohledu slovensko-českého a česko-slovenského, připomíná, že pod pojem bilingvismus lze zahrnout nikoli úplnou znalost dvou jazyků v plné šíři a aktivní komunikační schopnost, ale také pouhou schopnost dekodování jazykové informace v druhém jazyce, tedy schopnost porozumět mluvenému i psanému textu. Tento dílčí bilingvismus se právě označuje jako pasivní. Nedávné výzkumy olomouckých kolegů mezi žáky základních škol (autor K. Kopecký) potvrdily, že stále ještě téměř třetina (přesně 32%) českých žáků považuje slovenštinu za jazyk, který je pevně spjat s historií naší země, dalších 27% dětí v českých školách pokládá slovenštinu za jazyk, jemuž rozumějí. Jen zanedbatelných 5% respondentů ze vzorku K. Kopeckého vnímá slovenštinu jako cizí jazyk.“

Profesorka Svobodová tvrdí, že tato čísla nevyznívají znepokojivě. Zkusila ovšem ověřit, jak si nynější žáci škol (11 – 15 let) vedou v „dešifrování“ některých odlišných výrazů a krátkých slovenských vět. Jejím cílem bylo potvrdit, ba naopak vyvrátit, že ze strany Čechů dochází k postupnému ústupu porozumění slovenštině, především u mladé generace. Mladí lidé se slovenštinou přicházejí do kontaktu spíše sporadicky a nepravidelně. Jako kontrolní vzorek byla však použita i starší generace. Dotazník vyplnilo i několik dospělých lidí, kteří si s odpověďmi vedli lépe než žáci ostravských škol.

Autorka této bakalářské práce považuje výsledky dotazníků za velmi objektivní. Je potěšitelné, že možnost „e) význam slova/věty nevím“ využilo pouze malé procento dětí. Pouze 5% dětí bralo vyplnění dotazníků jako zbytečnost – jejich dotazníky obsahovaly samé negativní odpovědi. V každé otázce zněla odpověď *význam slova/věty nevím*. A v odpovědi týkající se jejich zájmu o slovenštinu se objevila možnost, že slovenština je vůbec nezajímavá. Otázky, které vyžadovaly slovní vyjádření, nikoli pouze zakroužkování, zůstaly prázdné.

Celý dotazník byl anonymní. Děti měly pouze doplnit třídu a školu, kterou právě navštěvovaly. Pro autorku bylo rozhodující také pohlaví dětí, proto měli respondenti za úkol také zakroužkovat, zda dotazník vyplňuje dívka či chlapec.

Úkolem dětí bylo vyplnit těchto několik důležitých informací. Poté už následovaly konkrétní otázky týkající se slovenského jazyka.

Na úvod měly děti poznat správný význam slovenských slov. Měly vždy na výběr ze čtyř možností, a) – d). Únikovou byla odpověď e), která vždy znamenala, že děti význam slova nevěděly. Slova, která vyžadovala překlad, se zde objevilo celkem dvanáct. Záměrně byla vybrána slova, která se používají i v českém jazyce, ovšem v odlišném významu.

Poté následovala tři další cvičení, kde nebyla žádná možnost výběru. Prvním úkolem bylo přeložit slovo *frfloš*, poté následoval překlad celého spojení *farebná atramentová tlačiareň*. Třetím úkolem této části bylo doplnit přísloví a poté ho přeložit do češtiny. Děti měly doplnit slovenské přísloví *Som smädný ako...* Na výběr zde byla čtyři slova: ľava, ľarcha, velblúd, somár.

Dalším úkolem bylo vyjmenovat tři slovenské skupiny, zpěváky či zpěvačky. S tímto úkolem si poradilo každé dítě, ovšem asi 5% dětí nedalo dohromady všechny tři odpovědi. Naopak více než 50% dětí uvedlo více než tři požadované umělce.

Následujícím úkolem bylo zakroužkovat herečky, které pochází ze Slovenska. Na výběr zde byly tyto umělkyně: Kateřina Brožová, Andrea Kerestešová, Zuzana Norisová, Anna Šišková, Michaela Badinková, Jitka Čvančarová, Hana Gregorová, Daniela Šinkorová, Eva Sakálová, Zuzana Kanócz, Dana Morávková a Magda Vašáryová.

Poté v dotazníku následovalo šest otázek, kde děti měly zakroužkovat pouze ANO/NE. Jejich zadání a výsledky budou teprve následovat.

Dotazník obsahoval také otázky, které měly za úkol zjistit, zda se české děti někde setkávají s mluvenou slovenštinou. Další otázka zjišťovala zájem dětí o slovenštinu a porozumění jí.

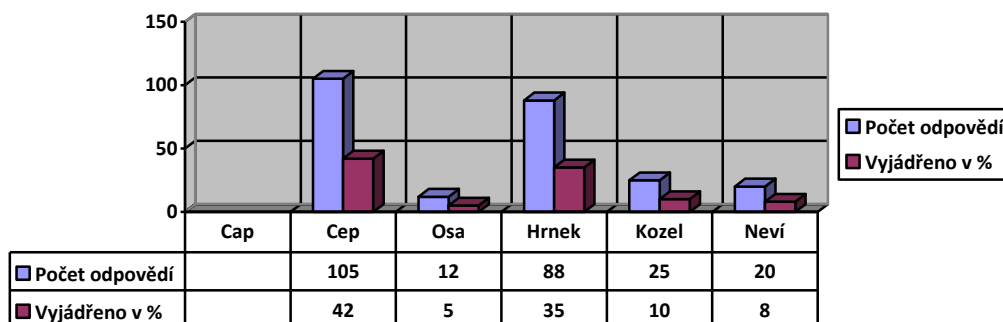
Poslední tři otázky byly zaměřeny na význam českých vět. Děti měly zakroužkovat správnou odpověď. V dotazníku byla zadána česká věta a úkolem bylo nalézt její překlad do slovenštiny. Žáci měli na výběr ze čtyř možností.

3. 2 Grafické vyhodnocení dotazníků

V následující části jsou graficky znázorněné odpovědi všech 250 dotázaných dětí.

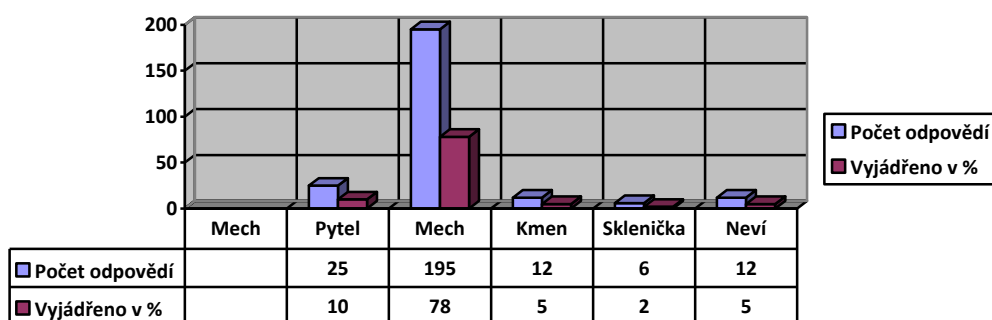
První slovo, které měly děti přeložit bylo *cap*. Toto slovo znamená v češtině kozel, což byla možnost D. Správnou odpověď tedy vědělo pouze 10% dětí. Největší procento tázaných (42%) odpovědělo, že se jedná *cep*, takže děti podlely podobnému znění slov.

- Cap
- a) cep
 - b) osa
 - c) hrnek
 - d) kozel**
 - e) význam slova nevím

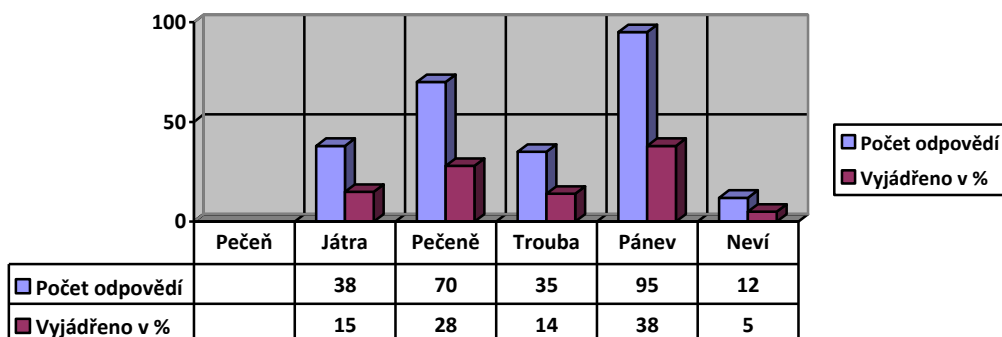
U druhého slova nastala podobná situace. Zde měly děti překládat slovo *mech*. 78% dětí označilo za správnou odpověď *mech*. Skutečně správnou odpověď označilo opět pouze 10% dětí.

- Mech
- a) **pytel**
 - b) mech
 - c) kmen
 - d) sklenička
 - e) význam slova nevím

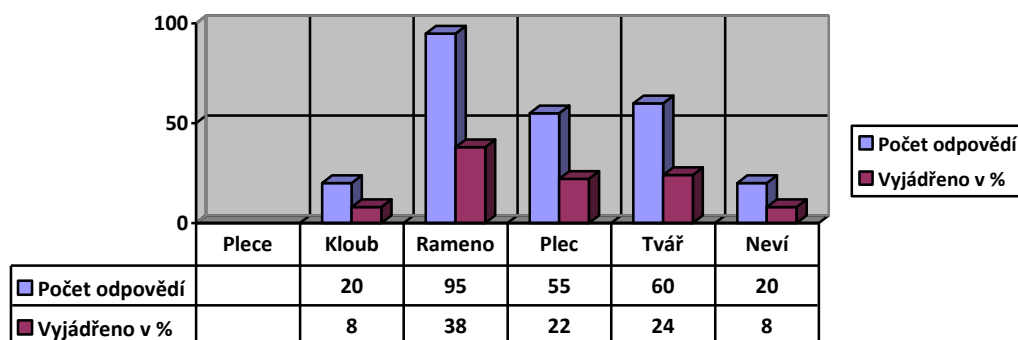
Třetí otázka obsahovala opět slovo, které zní česky, ovšem ve slovenštině má jiný význam. Správnou odpověď odhalilo pouze 15% dětí.

- Pečeň
- a) **játra**
 - b) pečeně
 - c) trouba
 - d) pánev
 - e) význam slova nevím

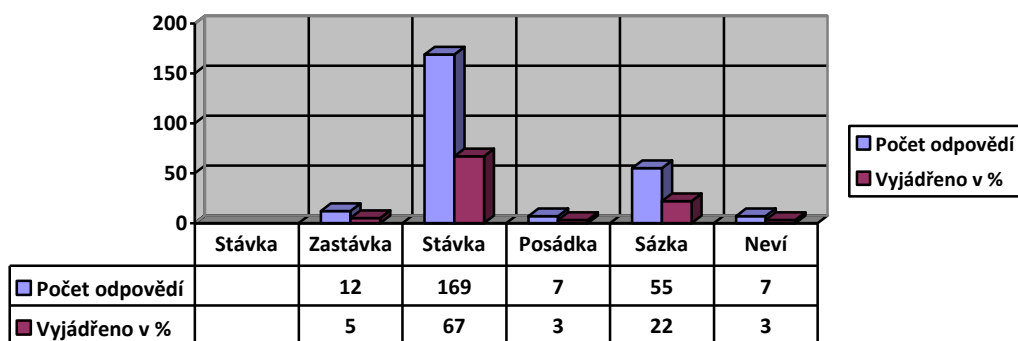
Čtvrté slovo dotazníku dopadlo ve výsledku velmi dobře. Celých 38% dětí odhalilo správný význam slova plece, což autorka dotazníku považuje za úspěch. Předchozí otázky nedopadly podle jejích představ.

- Plece
- a) kloub
 - b) rameno**
 - c) plec
 - d) tvář
 - e) význam slova nevím

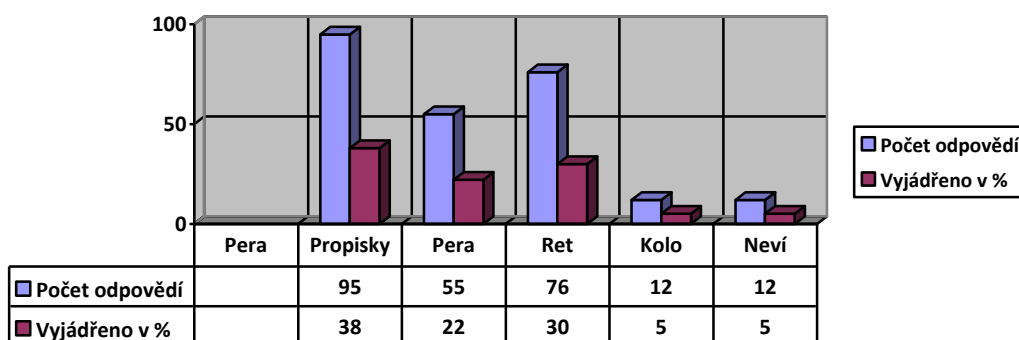
U dalšího slova se děti opět nechaly nachytat. Daly na první dojem a označily u slov stejný význam. Slovenské slovo *stávka* se do češtiny překládá jako *sázka*. 67% dětí si ovšem myslelo, že význam slov je stejný. Pouze 22% dětí odpovědělo správně.

- Stávka
- a) zastávka
 - b) stávka
 - c) posádka
 - d) sázka**
 - e) význam slova nevím

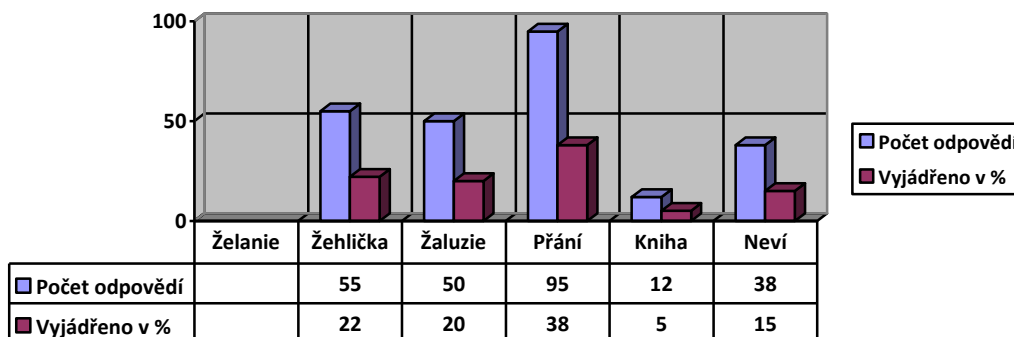
Následující slovo většinu dětí také zmátlo. Opět se nechaly splést podobným tvarem slov. Správnou odpověď vědělo 30% dětí.

- Pera
- a) propisky
 - b) pera
 - c) ret**
 - d) kolo
 - e) význam slova nevím

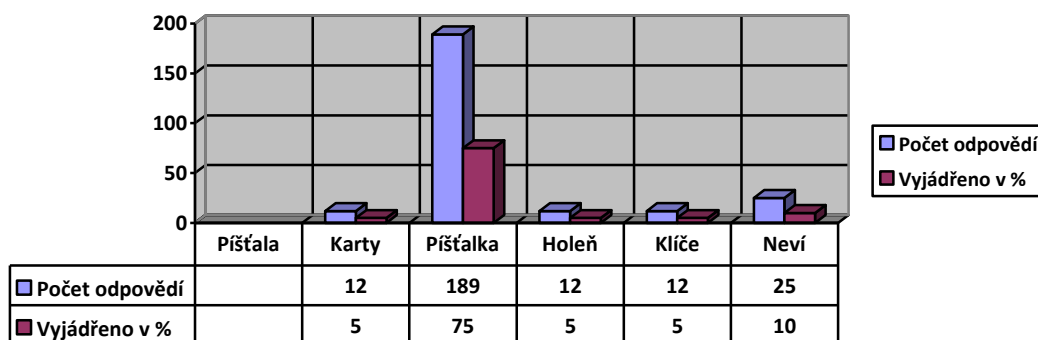
Další slovo vybrala autorka dotazníku k této bakalářské práci záměrně. Jedná se o známé slovenské slovo, proto jsme chtěli zjistit, zda i dnešní děti znají jeho pravý význam. Sice nejvíce procent získala správná odpověď, ale i přesto mnoho dětí označilo jinou.

- Želanie
- a) žehlička
 - b) žaluzie
 - c) přání**
 - d) kniha
 - e) význam slova nevím

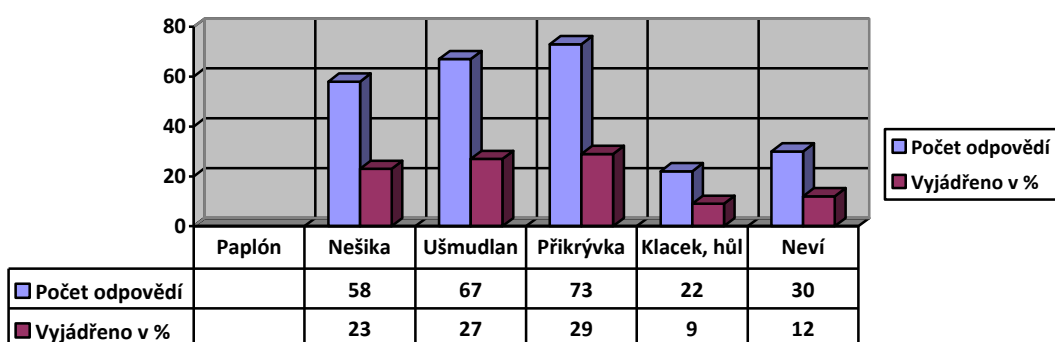
Dalším slovem byl opět česky znějící výraz. Právě u tohoto slova se nejvíce dětí nechalo zmást a jako správnou odpověď označily stejné slovo. A pouhých 5% dětí odhalilo správný význam. Tato otázka je výjimečná v tom, že největší procento dětí se zde shodlo na stejné odpovědi, která ovšem nebyla správná. Děti přiřadily zdobnělinu ke stejně znějícímu slovenskému slovu.

- Píšťala
- a) karty
 - b) píšťalka
 - c) holeň**
 - d) klíče
 - e) význam slova nevím

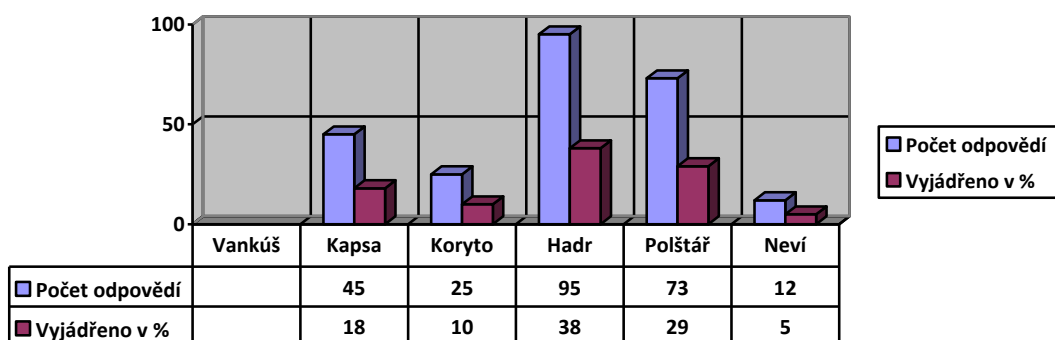
Další slovenský výraz děti ve většině případů uhodly. Největší procento získala správná odpověď. Ovšem v těsném závěsu za ní jsou další dvě odpovědi. Ale i tak je úspěch, že správný výraz získal největší procento odpovědí.

- Paplón
- a) nešika
 - b) ušmudlanec, špindíra
 - c) příkrývka**
 - d) klacek, hůl
 - e) význam slova nevím

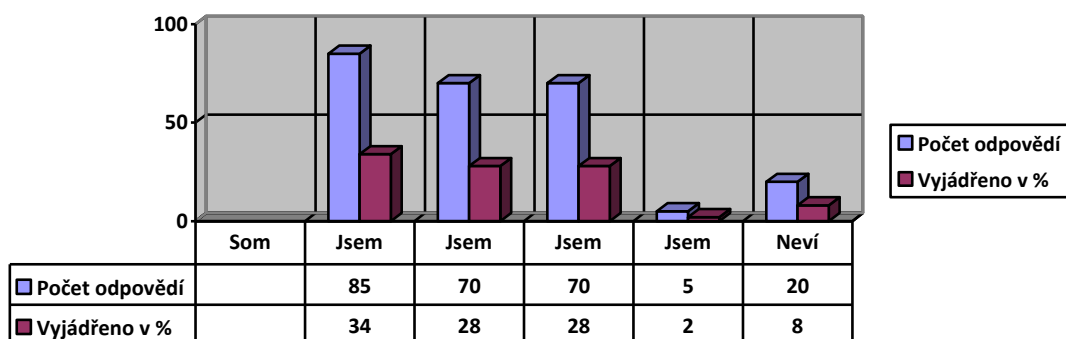
Tato otázka byla zařazena i kvůli souvislosti s předchozím výrazem. I v tomto případě většina dětí odhalila správný význam slova.

- Vankúš
- a) kapsa
 - b) koryto
 - c) hadr
 - d) polštář**
 - e) význam slova nevím

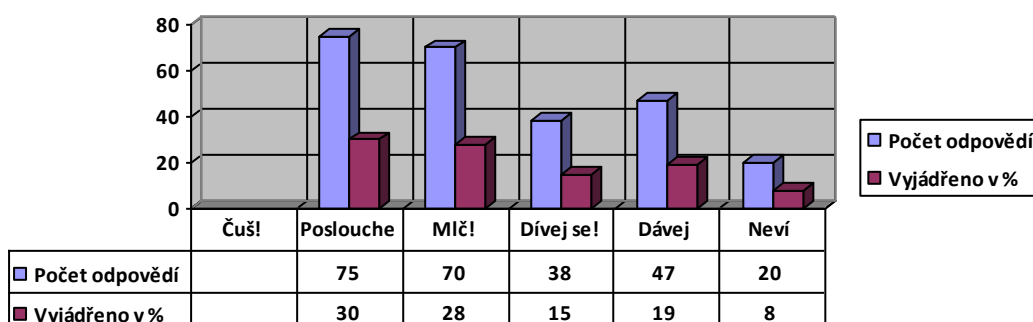
Jako další byla na řadě kratičká slovenská věta. Zde byla vyváženost tří odpovědí, ovšem přece jen o několik procent zvítězila správná odpověď, kterou zvládlo 34% všech tázaných dětí. V kontrastu s těmito třemi odpověďmi byla čtvrtá možnost (Jsem zklamaná.), kterou zvolilo pouze jedno jediné dítě z celkového počtu 250.

- Som uhúrená. **a) Jsem ohromená.**
 b) Jsem opálená.
 c) Jsem vyděšená.
 d) Jsem zklamaná.
 e) význam věty nevím

Následující slovo mělo celkem vyvážené odpovědi. Ovšem vítězem se stal nesprávný překlad *Poslouchej!*. Správnou odpověď označilo 28% dětí, tedy pouze o jedno dítě méně.

- Čuš!
 a) Poslouchej!
b) Mlč!
 c) Dívej se!
 d) Dávej pozor!
 e) význam slova nevím

V dotazníku následovala otevřená otázka, kde nebyly na výběr žádné odpovědi. Děti byly dotazovány, zda znají význam slovenského slova *frfloš* (= bručoun). Mnoho dětí na otázku neodpovědělo. 100% dětí neznalo význam slova v jejich rodném jazyce. Celých 90% napsalo, že nevědí. Jedno dítě odpovědělo, že výraz *frfloš* znamená v českém jazyce špindíra. Zbýlých 10% se domnívalo, že slovo lze přeložit jako kapesník.

Dalším úkolem pro děti byl opět překlad. Nyní se již nejednalo o pouhé jedno slovo. Děti se měly snažit o překlad tohoto spojení: *farebná atramentová tlačiareň* (= barevná inkoustová tiskárna). 65% všech tázaných dětí správně odhalilo první slovo, když napsaly, že se překládá jako *barevná*. Pouhých 5% dětí správně napsalo, že se jedná o *barevnou tiskárnu*. 3% dětí se pokusilo o překlad celého spojení, které ovšem nebylo správné. Tyto děti spojení přeložily jako *vepřová domácí tlačěnka*.

Další úkol byl složen ze dvou částí. Děti měly dané přirovnání, které však nebylo úplné. Jako první musely doplnit chybějící slovo. Měly v nabídce čtyři slova, ze kterých mohly vybírat.

Následující úkol vypadal takto: *Vyberte z těchto slov, jak je třeba doplnit slovenský ustálený obrat (přirovnání): ťava, ťarcha, velblúd, somár.*

Som smädný ako.....

Každá ze čtyř možností si našla své příznivce, kteří danou odpověď zvolili. Nejmenší popularitu získalo slovo *ťarcha*, které zvolilo pouze 8% dotázaných. 15% dětí doplnilo slovo *velblúd*. Slovo *somár* zvolilo celých 32%. A správnou odpověď, slovo *ťava*, zvolilo 46% dětí, ovšem ne všechny věděly, co věta znamená, i přesto, že doplnily správné slovo.

Ze 46% dětí větu správně přeložilo 34% dotázaných. Někdo větu přeložil nesprávně, někdo se o překlad ani nepokoušel.

Krom správných překladů (*Jsem žíznivý jako velbloud.*) se objevily i následující: *Jsem hladový jako velbloud.*

Jsem snadná jako velbloud.

Jsem snědý jako velbloud.

Jsem hnědý jako velbloud.

Smrdím jako velbloud.

Jsem smutný jako velbloud.

Jak již bylo výše řečeno, 8% dětí doplnilo možnost *ťarcha*. Tři z těchto dětí se také pokusily o překlad, který dopadl následovně:

Smrdím jako tchoř.

Je to snadné jako blecha.

Jsem hladový jako vlk.

Níže jsou uvedeny překlady vět, kde děti doplnily slovo *somár*:

Mám žízeň jako trám.

Jsem zdravý jako lev.

Jsem smutný jako komár.

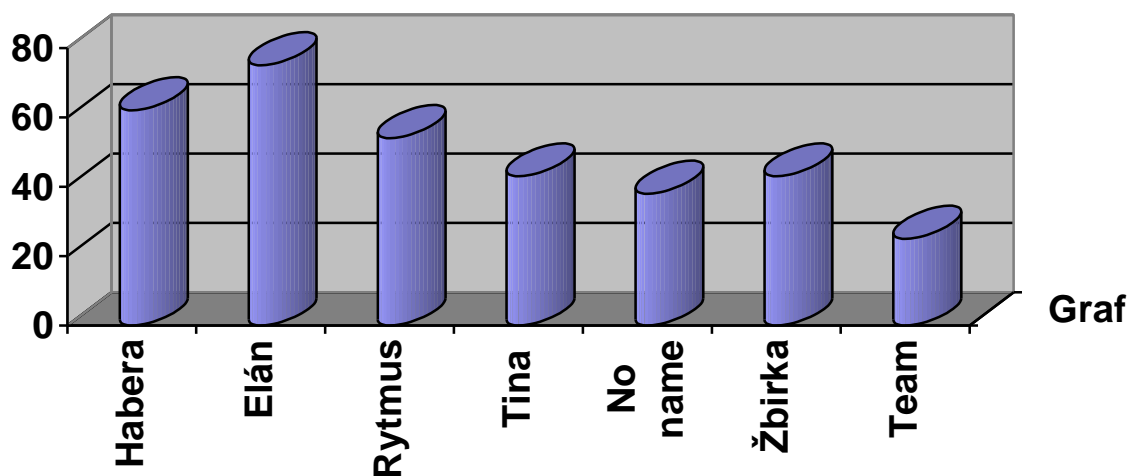
Jsem unavený jako komár.

Jsem žíznivý jako komár.

Jsem hladový jako komár.

V případě, že některé dítě doplnilo slovo *velblúd*, větu přeložil v jejím správném znění- *Jsem žíznivý jako velbloud*, nebo se o překlad ani nepokusil.

Dalším dotazníkovým úkolem bylo vyjmenovat tři slovenské skupiny či zpěváky/zpěvačky. Na níže uvedeném grafu jsou znázorněni umělci, kteří se v dotaznících objevovali nejčastěji a získali největší počet hlasů od dětí. Nejlépe dopadla populární skupina Elán, na druhém místě zpěvák Pavol Habera (jeho skupina Team skončila na 7. místě) a třetí místo popularity u dětí obsadil slovenský zpěvák Rytmus, vlastním jménem Patrik Vrbovský, který u nás získal popularitu především jako porotce Československé Superstar.

Krom umělců zobrazených na grafu, se v dotaznících objevila spousta dalších jmen, která se však tak často neopakovala. Děti si vzpomněly například na Joža Ráže (jeho skupina v našem žebříčku popularitu vyhrála, ale on se samostatně v dotaznících objevil pouze třikrát). Uvedeni zde byli také následující umělci: Miro Šmajda, zpěvačka Kristina, Dara Dolins, zpěvačka Katarína Knechtová, její bývalá skupina PEHA, Jana Kirschner, Richard Müller, Peter Nagy, skupina Horkýže slíže, kapela Desmod či také rapové uskupení Kontrafakt.

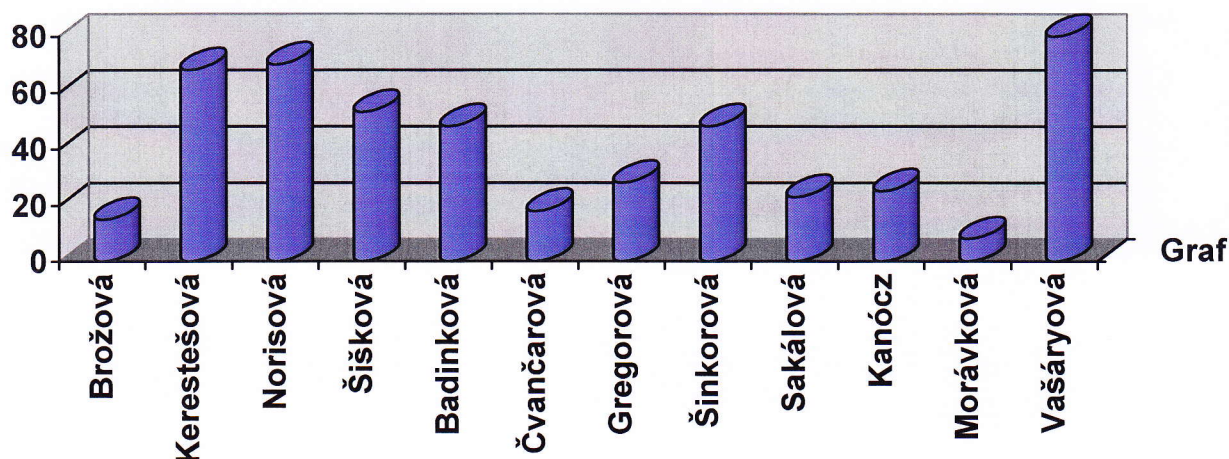
Další úkol se rovněž týkal světa umělců. Úkolem dětí bylo zakroužkovat herečky a zpěvačky, které pochází ze Slovenska.

Děti některým českých herečkách přiřkly slovenskou národnost. Například česká herečka Jitka Čvančarová získala 18% hlasů, tedy 45 dětí ji označilo jako herečku slovenského původu. Největší popularity se dostalo

na slovenskou herečku Magdu Vašáryovou, kterou zakroužkovalo celých 80% všech dětí.

V tomto případě byly děti zmatené, protože většina hereček slovenského původu žije natrvalo v České republice. Při hraní v českých filmech mluví česky. Právě tyto fakta mohla děti zmást.

Některým českých herečkám byla přiřčena slovenská národnost. V procentech jsou vyjádřeny odpovědi, které hlasovaly pro slovenský původ. Úkol dopadl následovně: *Kateřina Brožová* (15%), *Andrea Kerestešová* (68%), *Zuzana Norisová* (70%), *Anna Šišková* (53%), *Michaela Badinková* (43%), *Jitka Čvančarová* (18%), *Hana Gregorová* (28%), *Daniela Šinkorová* (38%), *Eva Sakálová* (23%), *Zuzana Kanócz* (25%), *Dana Morávková* (8%) a *Magda Vašáryová* (80%). Nejvíce hlasů právem získaly nejpopulárnější slovenské herečky.

Následující otázky se týkaly slovenského jazyka. Autorka zjišťovala, jak jsou na tom respondenti s teorií jazyka. První otázka zjišťovala, zda se na Slovensku používá souhláska *ř*. Celých 90% dětí odpovědělo správně. I přesto však 10% dětí odpovědělo, že se ve slovenštině tato souhláska používá.

Další dotaz zněl, zda je pravda, že se na Slovensku používá pouze měkké *i*. 15 % dotázaných odpovědělo, že to je pravda a zbylých 85% dětí s tímto tvrzením správně nesouhlasilo.

Nyní dotazník pokračoval otázkou, zda se ve slovenštině používá, stejně jako v českém jazyce, souhláska *w*. Celých 42% dětí odpovědělo, že ve slovenštině tato souhláska je. Ovšem zbylých 58% tázaných nesprávně odpovědělo. Více jak polovina dětí se domnívala, že souhláska *w* se ve slovenštině neobjevuje.

Otázka následující zjišťovala, jestli děti vědí, jak je to se samohláskou *ô*. 92% dotázaných správně odpovědělo, že tuto samohlásku slovenština používá. 8% dětí si však myslelo, že není součástí slovenské abecedy.

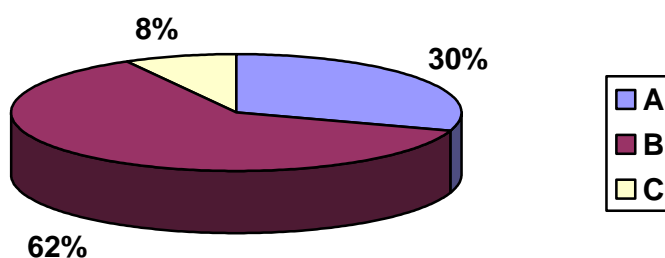
V následující části jsme se dotazovali respondentů na jejich vlastní zkušenost se slovenským jazykem. První otázka zjišťovala, zda se děti někdy setkaly se slovensky napsaným textem. 5% jich uvedlo, že se s takovým textem nikdy nesetkalo. Zbytek 95% dotázaných odpovědělo, že se s textem setkaly, ovšem ne všechny děti mu rozuměly. Celých 20% dětí se přiznalo, že textu nedokázalo porozumět.

Další otevřená otázka zjišťovala, zda se někde respondenti setkávají s mluvenou slovenštinou (pokud ano, tak kde). Většina dětí uvedla, že se s mluvenou slovenštinou setkávají především v televizi díky různým soutěžím na komerčních televizních programech. Mnoho dotázaných také uvedlo, že mají na Slovensku příbuzné. Ovšem právě tyto děti v dotazníkových otázkách příliš neuspěly. Asi 10% dětí napsalo, že se se slovenštinou setkávají díky slovenským kapelám, které poslouchají. Některé dotázané děti odpověděly, že tráví prázdniny na Slovensku, kde jsou s tímto jazykem v kontaktu.

Poté se v dotazníku objevila následující otázka, která se ptala po zájmu respondentů o slovenský jazyk.

Mám zájem vědět o slovenštině víc a rozumět jí:

- a) ano, určitě
- b) ani ne, stačí mi to
- c) ne, vůbec mě to nezajímá

Z tohoto grafu jasně vyplývá, že české děti o slovenštinu velký zájem nemají. Většině z nich stačí i několik málo znalostí, které mají. Již nechápou fakt, že dříve jsme byli se Slováky jeden společný národ. Základní komunikaci asi rozumí každý Čech, ovšem odlišné výrazy si děti v dnešní době již nedokáží přeložit.

V poslední části dotazníku měly děti za úkol zakroužkovat správný význam českých vět ve slovenštině. Na výběr vždy měly ze čtyř možností. Zde jsou graficky znázorněny výsledky, jak si s tímto překladem děti poradily.

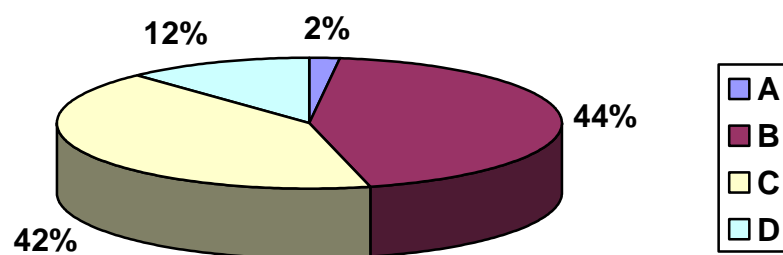
Můžeš zapomenout.

a) Môžeš zapratať.

b) Môžeš zabudnúť.

c) Môžeš zapomenúť.

d) Môžeš zapýtať.

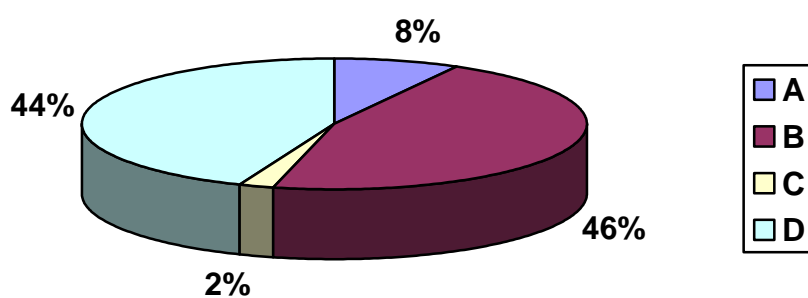
Děvče opravdu otevírá okno.

a) Dievča chytró otvára oblok.

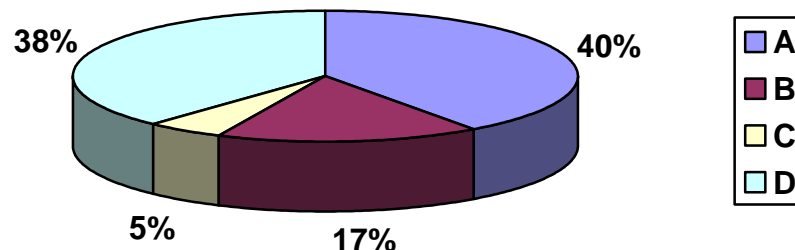
b) Dievča naozaj otvára okno.

c) Dievča chytró otvára okno.

d) Dievča naozaj otvára oblok.

- Nepřijdu s prázdnými kapsami. **a) Neprídem s prázdnyimi vreckami.**
 b) Neprídem s prázdnyimi kosákmi.
 c) Neprídem s prázdnyimi kefami.
 d) Neprídem s prázdnyimi kapsami.

Z těchto grafů je jisté, že všechny tři věty největší procento dětí označilo správně. Každá věta je většinou dětí přeložena správně, ovšem mnohé byly zmatené. Je zajímavé, že nesprávná odpověď získala v každé otázce pouze o dvě procenta méně než odpověď správná. Děti tedy ani zde nebyly jednoznačně přesvědčeny o správnosti překladu.

Výsledky dotazníků nám dokazují, že dnešní školní mládež již přestává slovenštině rozumět. Děti nedokáží rozlišit stejné tvary slov. Výhodou pro ně bylo to, že měly možnost výběru ze čtyř různých odpovědí. Právě otevřená otázka, kde nebyla možnost výběru, dopadla podstatně hůře. Pouze velmi malé procento dětí dokázalo odpovědět ve správném znění.

Autorka dotazníků se tedy přesvědčila, že slovenština ztrácí v naší republice vliv, který zde dříve měla a stále více je považována za cizí jazyk.

Je tedy patrné, že děti a mládež slovenštině nerozumí a ani nemají velký zájem jí rozumět. Zajisté by bylo dobré, kdyby se slovenština vrátila nejen do základních škol. Školy by mohly děti vést ke studiu nám dříve tak blízkého jazyka. Slovenština by měla být zapojena do osnov základních škol.

Lze ji zakomponovat do hodin českého jazyka i do jiných vyučovacích předmětů (viz. doporučení do praxe).

Děti by se již od útlého věku mohly věnovat slovenštině, jejíž výuka by byla jednodušší než u ostatních cizích jazyků. Žáci a studenti by tyto znalosti poté mohli využít nejen ve styku se Slováky na našem území, ale také při návštěvách sousední Slovenské republiky.

4. DOPORUČENÍ DO PRAXE

Jak již bylo řečeno výše, dříve byla v naší zemi slovenština součástí učebních osnov na druhém stupni základních škol a na středních školách.

Bylo by dobré zapojit slovenštinu opět do vyučovacích hodin na českých školách, alespoň v malé míře. Děti by se tak mohly přiučit cizímu jazyku – tak je totiž v dnešní době slovenština vnímána.

Ve školách by stačilo připravit některé projekty, které by žákům a studentům pomohly osvojit slovenštinu.

Nejde o to, aby se žáci učili slovenskému jazyku, ale aby získali více informací o Slovensku, o jeho hlavním, městě, o památkách, o kultuře a o spoustě dalších věcí. Výuka slovenštiny by mohla být implantována do všech školních předmětů.

Slovensku by se více mohli věnovat například učitelé zeměpisu, aby se žáci a studenti dozvěděli alespoň základní informace o této zemi. Děti by znaly mnohem více slovenských měst, slovenských hor, jezer a podobně. Mohly by se také dozvědět o slovenském průmyslu, znaly by slovenské symboly, mezi které patří i slovenská vlajka a státní znak.

O Slovensku by se také dalo hovořit v hodinách dějepisu. Slovenské dějiny jsou úzce spjaté s našimi. Ve školách se probírá Československá republika jako celek, ale děti už nemají žádné informace o novodobých dějinách samostatné Slovenské republiky.

Nejvíce by se slovenský jazyk dal zakomponovat do hodin českého jazyka. Na následujících dvou stránkách jsou ukázky ze slovenské literatury, která může být vhodná i na první stupeň základních škol.

**Ľubomír Feldek: Rýmy a
šprýmy (překlad Jiří Žáček)**
Ranná ulica

Zavčas rána šiator má
na ulici tetka tma.
Prvých chodcov za rukávy
chytá:
- Rýchlo vstupte,
hviezdy kúpte,
lebo za chvíľu nám svitá!
Väčšie hviezdy vpravo,
menšie vľavo.
Pre vojakov
s päťpercentnou zľavou.
Výpredaj!
Mliečnej dráhy mám už iba
troška!
Predám aj
zbytok mesačného rožka!
Ale v tom už trúbi autodrožka.
Vezie:
mlieka- more,
rožkov- hory.
Tetka tma si šiator balí.
Zásoby sa nepredali.
Namiesto hviezd žiaria
reflektory.

Ranní ulice

Dřív, než začne svítání,
tetka tma se ohání.
Ranní chodce za rukávy chytá:
- Rychle vstupte,
hvězdy kupte,
honem, za chvíličku svítá!
Větší hvězdy vpravo,
menší vlevo.
Pro vojáky
s poloviční slevou.
Mléčné dráhy
mám už jen pár žejdlíků!
Prodám růžek
měsíčního rohlíku!
Ale vtom už v podloubí
autodrožka zatroubí.
Veze -
moře mléka
a rohlíků hory.
Tetka tma si nůši balí.
Zásoby se neprodaly.
Namísto hvězd svítí reflektory.

Rýmovaná

Predstavím vám gorily.
Čo robili?
Tvorili.
(Dobre viem, že netvorili,
to ma len ten rým tak mýli.)
To, čo práve hovoríme,
odohrávalo sa v Ríme.
(Že v Afrike?
Viem.
No Rím
musí ostať –
je to rým.)

Psí život

Psí život,
psí život,
psí život je krásny,
básnici,
zložte naň
mnoho pod psa básní!
Prídi, psie
počasie,
prídi z vysokosti,
na mesto
namiesto
krúpov zhadzuj kosti!

Rýmovaná

Viděli jste horaly?
Co dělali?
Orali.
(Neorali, dobře vím,
to mě jenom plete rým.)
O čem tady hovoříme,
to se stalo v městě Římě.
(V Tatrách?
Ovšem.
Ale Řím
musí zůstat –
je to rým.)

Psí život

Psí život
psí život,
ten je hejsa hopsa!
Básníci,
složte naň
hodně básní pod psa!
Přileť, psí
počasí,
přileť z vysokosti!
Dupy dup,
místo krup
ať nám prší kosti!

Výše jsou uvedeny ukázky z díla slovenského autora Ľubomíra Feldeka, které do českého jazyka přeložil autor dětské poezie Jiří Žáček. V levém sloupci vidíme slovenský originál a v pravé části je Žáčkův překlad. Právě na těchto textech by žáci mohli hledat shody a rozdíly mezi českým a slovenským jazykem.

V hodinách českého jazyka a literatury by se měly předčítat ukázky ze slovenské literatury. Existují i dvojjazyčné knihy, kde vidíme vedle sebe český a slovenský text. Do vyučovacích hodin by se také mohly zapojit různé audio a video ukázky. Žáci a studenti by například ve škole mohli zhlédnout slovenskou inscenaci či jakýkoli slovenský film v původním znění a následně o nich ve škole diskutovat.

Ve školách se však dá využít i text slovenské hymny, který mnoho dnešních dětí nezná. S textem písně je možno pracovat nejen v hodinách českého jazyka, ale také v hudební výchově a výchově k občanství.

*Nad Tatrou sa blýska
hromy divo bijú,
nad Tatrou sa blýska
hromy dibo bijú,
Zastavme ich, bratia,
veď sa ony stratia,
Slováci ožijú.*

*To Slovensko naše
posiaľ tvrdo spalo,
ale blesky hromu
vzbudzujú ho k tomu,
aby sa prebralo.*

*Už Slovensko vstáva,
púta si strháva.
Hoj, rodina milá,
hodina odbila,
žije matka Sláva*

*Eště jedle rastú
na krivánskej strane.
Kto jak Slovák cíti,
nech sa šable chytí
a medzi nás stane.*

5. ZÁVĚR

Ještě před několika lety neměl náš národ problém rozumět Slovákům. S příchodem nových generací se však stále více ztrácí zájem o slovenštinu. Mladá generace už nebere Slováky jako „naše bratry“. Neuvědomuje si, že kdysi jsme bývali jeden stát.

Slováci jsou stále našimi východními sousedy, ale mnoho jich také žije společně s námi v naší republice. Slováci totiž v České republice představují nejpočetnější národnostní minoritu (přibližně 200 000). Mnohými Čechy jsou však vnímáni jako cizinci.

K tomuto faktu přispěla hlavně politická situace. Od roku 1993 existují Česká republika a Slovenská republika jako dva oddělené státy. Do té doby však existovaly dva úřední jazyky, kterými lidé na úřadech i mezi sebou hovořili. V dnešní době je situace jiná. Generace narozené po roce 1989 pomalu přestávají slovenštině rozumět a nevnímají ji jako nám blízký jazyk. Je patrné, že slovenština pomalu mizí z veřejného života v České republice.

Z praktické části této práce je patrné, že dnešní žáci a studenti nemají příliš vřelý vztah ke slovenštině. Dotazníky dopadly podle naší hypotézy. Mnoho dětí se při vyplňování dotazníku nechalo zmást stejným zněním českých a slovenských slov. Málokdy respondenti význam slov odhalili.

O malém zájmu dětí o slovenský jazyk vypovídá i samotná otázka, která zjišťovala, zda dětem stačí jejich vědomosti o slovenštině. Celých 62% z dotázaných dětí odpovědělo, že o slovenštině nepotřebují vědět více, stačí jim znalosti, které mají. Pravdou ovšem je, že jejich znalosti slovenštiny jsou velmi malé.

Důležité je však podotknout, že děti slovenštině nerozumí celkem oprávněně. Jakékoli poznatky o slovenském jazyce již nejsou součástí osnov výuky českého jazyka na základních ani středních školách v českém školství. Žáci tedy nemají jakoukoli povinnost tento jazyk znát a věnovat se mu. Situace v době federálního státu byla jiná. Všichni studenti oboru český jazyk a literatura na pedagogických a filozofických fakultách museli projít semestrálními kurzy slovenského jazyka a literatury. Poznatky o slovenštině a také poznatky ze slovenských dějin byly v této době součástí učebních

osnov. Dnešní studenti českého jazyka a literatury tyto kurzy absolvovat nemusí.

Na základních ani středních školách pravděpodobně nebude postupem času žádný kompetentní učitel, který by žákům mohl sdělovat poznatky o slovenštině. Nebude ani takový učitel, který by žáky mohl tomuto jazyku učit.

Faktem je, že žáci a studenti nemají o slovenštině mnoho informací ani mimo školu. Slovenský jazyk není v osnovách, tudíž záleží na samotném žákovi, zda se bude mimo školu sám v této oblasti vzdělávat. Zdokonalovat se může díky níže uvedeným prostředkům jako je televize, četba, hudba a podobně.

„Zánik dvojjazyčnosti se týká bývalých sfér masmediální komunikace i celkové možnosti kontaktů s jazykem toho druhého, tedy v ČR kontaktů se slovenštinou a v SR kontaktů s češtinou. Zatím se zdá, že zřejmě více kontaktů chybí na české straně. Opatřit si nějaký slovenský deník je ve většině krajských měst v ČR poměrně velkým problémem. Výjimkou je snad pouze hlavní město Praha. Rovněž možnost sledování slovenských televizních kanálů je omezená skutečností, že slovenské kanály jsou v rozšířené nabídce kabelové televize (a tedy jsou i dražší). Základní nabídka programů totiž slovenské kanály neobsahuje. Český čtenář (divák, posluchač) se tak musí spokojit s víceméně nahodilými kontakty se slovenštinou, většinou formou poslechu slovenských písní pop music či prostřednictvím rozhovoru s nějakou osobností slovenské politiky, kultury a sportu v masmédiích, samozřejmě, pokud sám neudrží stálé kontakty se slovenskými přáteli či kolegy.

Současnou situaci vztahu češtiny a slovenštiny na území ČR lze charakterizovat – podle mého názoru – jako období „vzájemného nepřibližování“. M. Nábělková (1999, s. 75 – 93) tu hovoří o období „rozchodu“, resp. „vzdalování“. Tyto „termíny“ spíše odrážejí vztah obou jazyků na území ČR u střední a starší generace. Pro nejmladší generaci je – podle mého názoru – vhodnějším výrazem právě „nepřibližování se“. Nejmladší generace přichází do kontaktů se slovenštinou právě způsoby, které jsme výše uvedli. České děti mají prakticky omezenou možnost slyšet vysílání slovenské televize. Vyrůstají tak v prostředí s podstatně omezenějším kontaktem se slovenštinou a lze předpokládat, že se u nich bude formovat pasivní bilingvismus slovenštiny jen obtížně. Skutečnost, že se pasivní

bilingvismus slovenštiny u českých dětí na základních školách formuje v daleko menší míře než dříve, potvrzují i dosud získané výsledky výzkumů, které prováděli např. K. Musilová a K. Kopecký. Jak vyplynulo z výsledků, které svými výzkumy K. Musilová a K. Kopecký získali, učitelé českého jazyka na ZŠ se shodují v tom, že česká mládež ztrácí schopnost porozumět slovenskému jazyku.“

Výše uvedená citace je z knihy *Slovenský jazyk na naší škole* (*Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. Str. 89 – 90.)

Z praktické části dotazníků vyplynulo, že mnoho dětí má příbuzné či známé na Slovensku. Ovšem většina respondentů uvedla, že se setkává se slovenštinou především v televizi. Nejčastěji sledují česko-slovenské projekty komerčních televizí, které byly zmíněny v průběhu práce.

Talentové a pěvecké projekty sledují především mladí lidé. Z dotazníků byl vliv soutěží velice patrný. Děti uváděly mnoho zpěváků, kteří se díky této soutěži zviditelnili či vzešli přímo ze samotné soutěže.

Mladá generace v těchto soutěžích může odposlouchat slovenštinu, která se ozývá ze všech stran. Slovensky zde hovoří jeden moderátor, polovina poroty a také polovina soutěžících. Právě touto cestou se mohou všichni slovenštině přiblížit.

Otázkou zůstává, zda útržkovité znalosti mladým lidem postačí. Sice mají trochu odposlouchaný slovenský jazyk, ale nemají informace o Slovenské republice obecně. V tomto ohledu je velice zajímavá kniha *Slovenský jazyk na české škole*. V této publikaci se nachází kapitola *Žáci (a učitelé) českých škol ve vztahu ke slovenštině*. Je založena na dotaznících, stejně jako tato bakalářská práce. Většina dotázaných slovenštinu vnímá jako jazyk, který je úzce spjat s historií naší země.

Dotazník v publikaci také zjišťoval, jak se jmenuje hlavní město Slovenské republiky. S touto otázkou mělo problém 5,40% lidí. Problém nastal například v otázce „kdo je slovenským prezidentem?“. Správnou odpověď znalo pouze 37,27%.

Publikace obsahuje mnoho dalších zajímavých dotazníkových otázek. Ze všech je patrné postupné mizení slovenštiny z našeho života.

K udržení slovenštiny v povědomí mladé generace také přispívá pop music. Mladí lidé se zajímají o hudbu. Existuje několik slovenských kapel i zpěváků, kteří jsou mezi mladými oblíbení. Texty písní mohou být způsobem, jak se více slovenskému jazyku přiučit.

Češi nemají motivaci, proč se slovenštině intenzivně věnovat, proto se tento jazyk postupně pro mladé lidi stává cizím.

Užitečné by bylo, kdyby se slovenština vrátila do českých škol. Žáci a studenti by mohli více začít vnímat naše dějiny a uvědomit si blízkost našich jazyků. Ve škole by všichni studenti měli být více informováni o slovenštině, ale také by získali základní informace o Slovenské republice.

Předpokládali jsme, že výsledky dotazníků nebudou potěšující. Jasné z nich vyplynulo, že děti již o slovenštinu zájem nemají a samy se jí věnovat nebudou. Znají pouze několik slovenských výrazů, nikdo z dotázaných neznal všechna slovenská slova.

Faktem je, že tímto způsobem pro všechny mladé bude slovenština brzy zapomenutým jazykem. Česká republika a Slovenská republika bývaly jedním státem, ovšem jejich obyvatelé si již přestávají rozumět. Je nutné, aby si všichni uvědomili blízký vztah obou jazyků a také náš podobný historický vývoj. Bylo by vhodné, aby se slovenština vrátila do českých škol. Děti by tak byly se slovenštinou v kontaktu a mohly by se jí učit.

Seznam použitých zdrojů

- KAŠPAR, O. *Nástin dějin a kultury Československa*. Praha: Merkur, 1989.
- MĚCHÝŘ, J. *O novodobých dějinách Československa*. Praha: Magnet- Press, 1991.
- ČORNEJ, P.; POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*. Praha: Práh, 2000.
- Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005.
- Pravidlá slovenského pravopisu*. Bratislava : Vydav. Slovenskej akadémie vied, 1967.
- PAPP, Š. *Slovenčina*. Dubicko : INFOA, 1998.
- SVOBODOVÁ, J. *Rozumíme si ještě navzájem?* In: *Slovo a obraz v komunikaci s dětmi*. Ostrava: OU, 2003. s. 10 - 16.
- KOPECKÝ, K. *Slovenština v mezipředmětových vztazích a současná škola*. In: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ*. Olomouc: UP, 2005. s. 95 – 101.
- KROBOTOVÁ, M.; STOFFA, J. *Srovnávací typologie česko-slovenských ustálených slovních spojení z hlediska osvojovacího procesu*. . In: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ*. Olomouc: UP, 2005. s. 119 – 123.
- KROBOTOVÁ, M. ; STOFFA, J. *Zrádná slova v slovensko-českém kontextu*. In: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce ČJL na ZŠ*. Olomouc: UP, 2004. s. 51 – 56.
- FELDEK, L. *Rýmy a šprýmy*. Praha: Albatros, 1980.

Seznam příloh

Příloha A: *Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. Str. 23.

Příloha B: *Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. Str. 27.

Příloha C: *Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. Str. 32.

Příloha D: *Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. Str. 56.

Příloha E: *365 rozprávok a básničiek na dobrú noc*. Bratislava: EGMONT ČSFR, 1992. Str. 1.

Příloha F: *365 rozprávok a básničiek na dobrú noc*. Bratislava: EGMONT ČSFR, 1992. Str. 229.

Příloha G: JÓNA, E. *Postavy slovenskej jazykovedy v dobe Štúrovej*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985. Str. 26.

Příloha H: Návod na použití z výrobku.

Příloha A

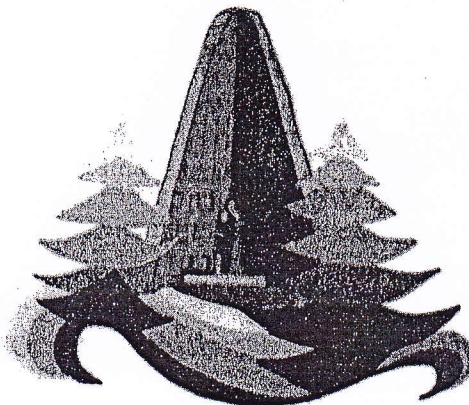
Tab. 2. Slovenština v osnovách ČJL 6. – 9. ročníku (literární složka) – 1973

6. ročník
<p><u>Společná četba ukázek z čítanek</u> Obrazy života dětí a dobrodružné příběhy J. Horák (Červená šatka, biely mak), Ľ. Ondrejov (Zbojnická mladost) Obrazy přírody a lidu naší země, jeho života, bojů a budovatelské práce P. Jilemnický (Tri rozprávky), M. Rázusová-Martáková (Pieseň o Váhu), krásy Slovenska v básni Domovina od K. Bendové</p>
<p><u>Společná mimočítanková četba</u> P. Jilemnický – Tri rozprávky</p>
<p><u>Rozvoj dovedností</u> Výcvik ve správném čtení slovenských textů.</p>
7. ročník
<p><u>Společná mimočítanková četba</u> Současná česká nebo slovenská povídka pro mládež.</p>
<p><u>Rozvoj dovedností</u> Výcvik ve správném a uvědomělém čtení slovenských textů. Z čítanky.se přednáší slovenská báseň.</p>
8. ročník
<p><u>Společná četba ukázek z čítanky</u> Spisovatelé národního obrození Janko Král – Krajinská pieseň. Výzva k revolučnímu boji lidu za národní a sociální svobodu. Spisovatelé druhé poloviny 19. a začátku 20. století P. O. Hviezdoslav – Hájkova žena. M. Kukučín – Pred skúškou.</p>
<p><u>Rozvoj dovedností</u> Zdokonalování se v uvědomělém a výrazném čtení slovenských textů.</p>
9. ročník
<p><u>Společná četba ukázek z čítanky</u> Spisovatelé z období mezi 1. a 2. světovou válkou J. Jesenský – Predpoludním, popoludní (ze sbírky Zo zajatia) Fraňo Král – Čenkovej deti Socialistická literatura po r. 1945 P. Jilemnický – Kronika F. Hečko – Drevená dedina</p>

Příloha B

Následující obrázek demonstruje příklad cvičení, které navazuje na základní přehled rozdílů mezi češtinou a slovenštinou.

Obrázek 1. – Cvičení z učebnice ČJ-5. pro ZŠ

1. Pokuste se správně přečíst následující text a všimněte si přitom rozdílů v délce samohlásek:

O Duklu bojovali vojáci slávnej Sovietskej armády a 1. (prvého) československého armádneho zboru. Mohyly na Dukle a vo Svidníku sú pamätníkmi nehynúcej slávy a hrdinstva. Pripomínajú všetkým, koľko mladých životov vyhaslo v boji za lepší život.

V minulosti bol kraj okolo Svidníka zaostalý. Dnes vidieť všade veľké zmeny. Nové závody dávajú pracovné príležitosti stovkám obyvateľov. Roľníci pochopili výhody poľnohospodárskej veľkovýroby a združili sa do jednotných roľníckych družstiev.

2. Vyhľadajte v článku slova ve slovenštině i v češtině shodná.
3. Vyhľadajte slova, která se od českých slov v podrobnostech liší.
4. Vyhľadajte slova, která se liší jen přítomností některé hlásky, jež v češtině není.
5. Najdeš v daném textu příklady rytmického zákona?
6. Jak přečteš slova a tvary životov, stovkám, obyvateľov?
7. Vyhledej slova s měkkým a tvrdým l
8. V kterých slovech čteme slabiky psané *de, fe, ne* jako *dě, tě, ně*?
9. Převeďte do češtiny tato slova: brat, britva, dobierka, dobrôtka, guľomet, húsenica, chmúrny, chorý, koľajnica, ľad, ľadoborec, materčina, nocľah, pomätený, skriňa, túha, umenie, výrečný, zavčas, zobrať.
10. Znáš tato slovenská slova: korčula, korčuliar, krasokorčuliarstvo, lopta, palica, päsťiar, päsťiarstvo; mačka, oblok, rušeň, rušňovodič?

Příloha C

učebnici Čeština pro 9. ročník (1994) nakladatelství JINAN. V rámci tématu *Místo češtiny mezi slovanskými jazyky* tato publikace obsahuje i pasáže, věnované srovnání češtiny a slovenštiny. Klasická cvičení, orientovaná na překlad textu, jsou doplněna i některými netradičními, mezi které patří např. křížovka (uvedená dále). I tato učebnice obsahuje velmi zjednodušený popis rozdílů ve slovní zásobě již zmiňovaných jazyků, hovoří i o slovákismech v češtině apod. Velmi dobře jsou zpracovány i některé další slovanské jazyky – polština a ruština.

Příklad cvičení z učebnice Čeština pro 9. ročník (JINAN, 1994)

5. Ověřte význam následujících slovenských slov ve slovníku:

kel, chýr, starký, pýtať, pivnica, sirotka, púpava, vankúš, statočný, nebohý, belasý, stará mama, svokor, sprostý, hora, pečeň, skala, kapsa, ostatný, hrešiť, ošoh, olovrant.

vták (je u nás aj v zime)

ženské meno

vidíme v snehu

pichlavý ovocný krík

mlieko tak merajú

aké priateľstvo je pekné (naopak)

noviny

časť hornej končatiny

farba písaná naopak

mesto pri Hrone

najlepší je chlieb

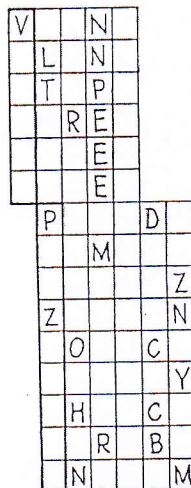
Pravda a Práca sú

potrebujeme na pletenie

naopak iným slovom

zrejú v júli (písané opačne)

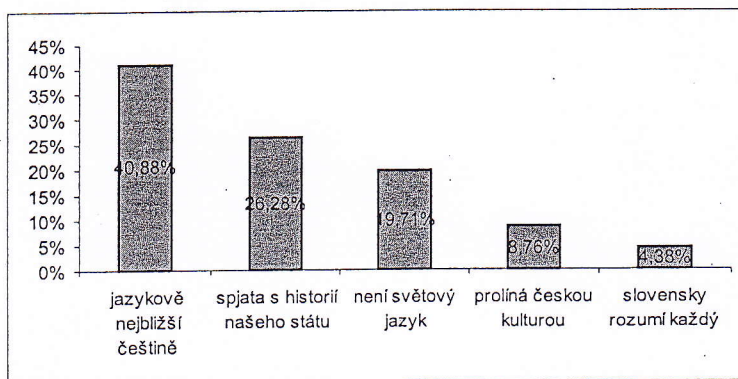
(Podle učebnice Slovenský jazyk pre 5. ročník základnej školy. Bratislava 1990.)

Kvalitní je i přístup autorů učebnice *Český jazyk s Tobiášem – Hláskosloví, obecná poučení o jazyce* (1995), kteří postupují podobně jako autoři učebnicové řady nakladatelství Alter (dále). Vztah jednotlivých (nejen) slovanských jazyků popisují na příkladu reklamního textu na nádobce se šampónem, který je napsaný v různých jazycích některých našich sousedů a v maďarštině. Úkolem žáků je nejdříve poznat jednotlivé jazyky, do tabulky pod textem doplnit, zda jazyku rozumějí a jak dobře, najít odlišnosti v českém a slovenském textu. Slovenštině jako takové není v učebnici věnována zvýšená pozornost, vztahy jednotlivých slovanských jazyků jsou navzájem vyvážené.

Příloha D

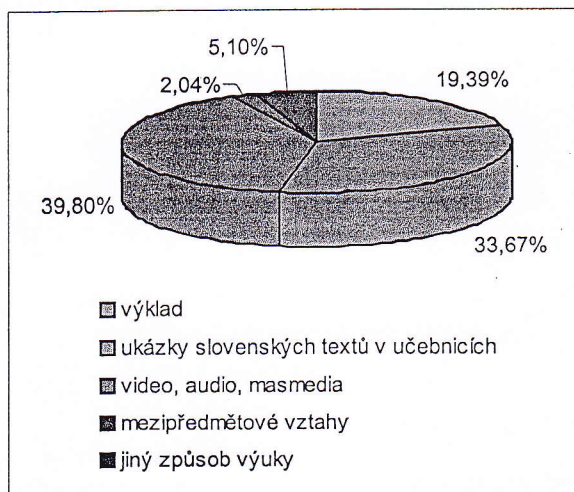
Názory na slovenštinu (z odpovědí respondentů ZŠ)

Otázka č. 11 – Pokud s výukou slovenštiny v rámci předmětu Český jazyk a literatura souhlasíte, jakým způsobem by měla probíhat?

V jedenácté otázce se respondenti vyjadřovali k možným formám a metodám výuky slovenštiny v rámci předmětu ČJL. Z vybraných možností v 33,67 % zvolili výuku za pomoci literárních ukázek v učebnicích LV a čítankách, největší podporu však získala výuka s využitím masmediálních prostředků a s využitím didaktické techniky (video, audio...). Podporu respondentů získala i výuka, ve které se pracuje s původními slovenskými knihami, novinami a časopisy. Výklad o slovenském jazyce pak podpořilo 19,39 % tázaných.

Názory na formu výuky slovenštiny na ZŠ (v rámci ČJL)

1. január

Piesočný mužík (1)

Možno viete a možno nevíte, že všetky deti na svete navštevuje večer čo večer Piesočný mužík. Vsype deťom do očí zo svojho vrečka zázračný uspávací piesok, aby sladko spali a aby sa im snívali tie najkrajšie sny. Deti sú potom zvyčajne unavené a dospelí vravia: Aha, Piesočný mužík tu bol. Nikto na svete ho však zatiaľ nevidel.

Lucia a Martin veľmi túžili zazrieť Piesočného mužíka aspoň na chvíľočku. Skúšali už všeličo, no ich želanie sa im nikdy nesplnilo. A tak sa jedného večera dali odniesť do postieľok bez odvrávania a tuho zavreli oči. Piesočný mužík sa nedal zahanbiť a vsypal im do očí poriadnu dávku uspávacieho piesku. Zobudili sa, keď už bolo slniečko vysoko na oblohe. V ten istý deň vletel do ich izby vtáčik. Chceli si ho nechať, preto ho zavreli do kletky. Nasypali pred neho zrno a do misky naliali vodu. Ale vtáčik nechcel ani zobkať, ani piť, len smutne začvirikal: „Pusťte ma, prosím, na slobodu!“ Deti boli jeho rečou také prekvapené, že sa v nich ozval súcit. Otvorili dvierka kletky a vypustili ho na slobodu. Začuli radostné Ďakujem! a vtáčik vyletel z izby.

2. január

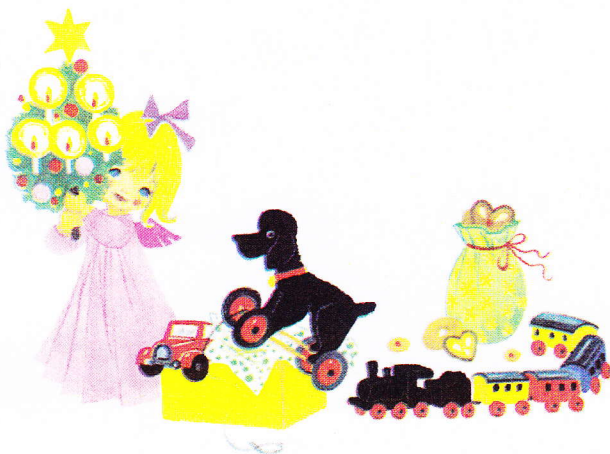
Piesočný mužík (2)

Popoludní sa deti hrali na lúke. Zrazu tam priletel oslobodený vtáčik a zaštebotal: „Pod'te so mnou! Odmením sa vám, že ste ma pustili!“ Zvedavé deti nasledovali svojho nového priateľa cez les, až sa ocitli na čistinke. Tu zazreli Piesočného mužíka práve vo chvíli, keď mu trpaslíci nosili z bane uspávací piesok. „Možno by sme vám mohli pomôcť,“ ozval sa odvážny Martin. Obe deti, Martin aj Lucia, boli veľmi milé a dobré, nečudo, že ich trpaslíci pozvali do bane. Podzemie ich očarilo svojou krásou. Uspávací piesok žiaril ako čisté zlato. Na stenách svietilo veľa-veľa lampášikov. Bolo to veľkolepé. Lenže nemohli sa dlhšie zdržovať, lebo ich čakala práca. Lucia a Martin dostali vrečky so zázračným pieskom a vydali sa s Piesočným mužíkom na jeho pravidelnú púť. Prešli mestá, dediny, lesy a moria. Boli až v Afrike, dokonca aj v Číne, u Indiánov, ba aj u Eskimákov, a Piesočný mužík vsypal deťom na Zemi do očí uspávací piesok. Konečne sa obe deti ocitli v posteli. Po takej ceste boli veru poriadne unavené. Ráno viseli pri ich posteliach dve malé vrečúška.

21. december

Vianočný anjeli (1)

Pred Vianocami majú v nebi nesmierne veľa práce. Tak veľa, že svätý Peter takmer nepostrehol, že už je Štedrý deň. „Ajaj!“ zvolal zhrozene. „Už je najvyšší čas ísť s nádielkou k deťom. Rýchlo, rýchlo, anjelici, berte darčeky a ponáhľajte sa dole na zem!“ Anjelici sa hrnú a tlačia jeden cez druhého z nebeskej brány. Nesú veľa darčiekov a tešia sa na deti, ktoré ich už veľmi netrpezlivo čakajú.

Na zemi sa anjelici zvrátajú jedna radosť, každý vie presne, kam má ísť. Jeden z anjelikov beží k malému Petrovi. Petrík už dlho stojí pri okne a vyzerá svojho anjelika. Veď mal toľko želaní! Keď k nemu anjeli priletí, od vzrušenia ani nedýcha. Železnica, auto, pes a všelijaké dobroty! Anjeli myslel naozaj na všetko, o čo Petrík prosil Ježiška v liste, ktorý mu poslal. „Ďakujem, milý anjeli!“ kričí šťastný Petrík. A takto túžobne očakávajú svojho anjelika aj všetky ostatné deti.

Najmenší anjeli je zo všetkých anjelikov najšťastnejší. Dnes sa vybral na zem po prvý raz, lebo vlani bol ešte veľmi malý. Nesie vianočné darčeky malému Mikulášovi. Chlapec leží v košísku. Anjeli vyberie z vreca pestrofarebnú bábku a zavesí ju nad Mikiho postieľku tak, aby sa veselo hompálala. Miki od radosti piští, kope malými nôžkami a usiluje sa bábku chytiť. Po chvíli si anjeli všimol, že Miki je už unavený a zatvárajú sa mu oči. Zobral si vrece a tíško odletel ďalej. Anjeli je veľmi šťastný. Vianoce na zemi sú oveľa-oveľa krajšie, ako si predstavoval.

Anjelici lietajú od jedného domu k druhému a nezabudnú ani na jedno dobré dieťa. A zo všetkých okien sa šíri príjemná vianočná pohoda a teplý zlatistý jas sviečok.

22. december

Vianočný anjeli (2)

Aj v tej najmenšej a najchudobnejšej chalúpke sú dnes deti šťastné. V domčeku na kraji mesta žije malá Ruženka so svojou mamou. Aj Ruženka napísala Ježiškovi list. Keď mamka dlhý list prečítala, povedala dievčatku: „Ajaj, neviem, neviem, či ti Ježiško bude môcť splniť všetky želania. Vieš, náš Ježiško nie je tento rok priveľmi bohatý. Mala by si niektoré želania vyčiarknuť. Ruženka zobrala ceruzku a vyčiarkla takmer všetky želania. Nechala iba vianočný stromček s množstvom sviečok. Ten musí mať stoj čo stoj. Prišiel Štedrý večer. Ruženka vošla do izby a... Aký krásny vianočný stromček! A koľko je na

PROFESOR JURAJ PALKOVIČ A JEHO SLOVNÍK

Juraj Palkovič (1769–1850), profesor na bratislavskom lýceu.

Od narodenia Juraja Palkoviča (27. 2. 1769) prešlo už vyše dvesto rokov, od jeho smrti (13. 6. 1850) vyše stotridsať, ale doteraz sme nemali celkový obraz o jeho činnosti v odbore jazykovedy ako donedávna ani v iných oblastiach. Najnovší literárnohistorický a kultúrnohistorický výskum epochy nášho národného obrodnenia nám umožňuje lepšie poznať korene, priebeh, jednotlivé zložky národného hnutia, pravdivejšie vystihnúť dobovú podmienenosť hlavných etáp a spravodlivejšie hodnotiť účasť jednotlivých osobností v tomto hnutí, medzi nimi aj prácu Juraja Palkoviča. V prvých desaťročiach 19. storočia bol Juraj Palkovič nesporne jednou z vedúcich osobností národného, najmä literárneho života Slovákov vo vtedajšom Uhorsku, ba jeho účinkovanie presahovalo i do čes-

kého prostredia podobne ako činnosť jeho vrstovníka Bohuslava Tablica a z mladšej generácie Jána Kollára, Pavla Jozefa Šafárika a i. Juraj Palkovič celý svoj dlhý život venoval literárnej, vedeckej, učiteľskej, redakčnej i publicistickej a osvetovej práci medzi slovenským ľudom. V otázkach spisovného jazyka mal svoje vyhranené názory, ktoré presadzoval a bránil rovnako proti názorom mladej generácie na Slovensku, ako aj v Čechách. Je pochopiteľné, že po generačných bojoch obraz Juraja Palkoviča ostal u nasledujúcich generácií zafarbený subjektívne, zväčša negatívne.

Barevné pěnové tužidlo

Návod k použití:

Před prvním použitím proveďte test, zda výrobek nezpůsobuje alergickou reakci. Naneste malé množství pěny na předloktí a umyjte po 40 minutách. Pokud se neprojeví žádné změny na kůži – můžete bezpečně používat přípravek.

Nepoužívejte pěnu k barvení řas a obočí. Pokud se výrobek dostane do očí, bez prodlení opláchněte vodou.

Vyzkoušejte barvicí pěnu na pramenu vlasů a zapamatujte si čas potřebný k dosažení požadované barvy. U zesvětlených vlasů nebo vlasů po trvalé ondulaci může být barevný efekt intenzivnější a v případě tmavých a barvených vlasů může být barva méně viditelná.

Farebné penové tužidlo

Návod na použitie:

Pred užitím je nutné vykonať test na alergiu. Malé množstvo preparátu naneste na predlaktie a nechajte pôsobiť 40 minút. Ak sa neobjavia zmeny na pokožke, môžete tento výrobok použiť.

Nepoužívejte na farbenie obočia a mihalníc. Ak sa preparát dostane do očí, okamžite ich vypláchnite vodou.

Pred farbením odporúčame vyskúšať na prameni vlasov – naniesť penové tužidlo a zapamätať si čas potrebný na získanie požadovanej farby. V prípade svetlých vlasov a po trvalej ondulácii – farbiaci efekt môže byť intenzívnejší. V prípade tmavých a zafarbených vlasov farebný odtieň môže byť menej zreteľný.